

Ladonja

VJERSKI INFORMATIVNO-KULTURNI LIST | 1/324 | GODINA XXXII | CIJENA 8 KN

SIJEČANJ 2013.

**HRT - Sjevernokorejski
sindrom**

Cijenjeni čitatelji,

zakoračili smo u novu, 2013., godinu. Taj korak želi popratiti i naš list Ladonja, prvi u ovoj godini. Stoga smo se na stranicama ovog broja osvrnuli na slavlje Božića i božićnih blagdana, ali smo nastojali progovoriti i o aktualnim temama s kojima se u ovom vremenu susrećemo.

Što se tiče božićnih blagdana, poštovani čitatelji, nadam se da se slažete sa mnom da je ove godine, više nego ikada do sada, bilo organiziranih koncerata, priredbi, igrokaže i predstava, i to ne samo u prostorima crkava i župnih dvorana, već i u prostorima društvenoga života, kao i na otvorenim prostorima u mnogim našim mjestima. Vjerujem da svakoga vjernika raduje činjenica kako se božićno slavlje i ozračje širi iz sakralnih prostora u sve segmente našeg života i okruženja. Ako smo sve to činili da bismo izrazili svoj stav po kome mi kršćani ne živimo svoju vjeru samo u crkvi i sakristiji nego želimo da vjera oplemenjuje sav naš život, onda hvala Bogu na tome. Međutim, možda smo sve to činili

zato jer od svoje vjere želimo uzeti samo ono što je najlakše, najugodnije i najljepše pa smo stoga uživali u ljepoti božićnih pjesama, u ozračju ukrašenih ambijenata ili u kušanju gastronomskih delicija. To su trenutci u kojima se osjećamo lijepo i ugodno i ničime nas ne obvezuju. To ne traži od nas da promijenimo svoje ponašanje ili svoj odnos prema drugima, ili da naš odnos prema Bogu bude bolji. O tome kako smo doživjeli božićne blagdane reći će upravo ovo vrijeme u kojem živimo sada. Hoćemo li patiti od raznovrsnih poslijeblagdanskih depresija pa će se nama baviti kojekakvi stručnjaci, koji imaju rješenja za sve naše psihosomatske tegobe, ili ćemo ojačani vjermom i nadom krenuti ususret budućnosti koja je pred nama.

Sveti Luka kaže da je Marija sve te događaje pohranjivala i prebirala u svome srcu. Možda je upravo to Mariji dalo potrebnu snagu, vjeru i nadu u trenutcima teškim za Isusov i njezin život. Možda je u tome našla snage dok je stajala na Kalvariji

VILIM GRBAC

podno križa. I naš list Ladonja želi pomoći u pohranjivanju i promišljanju događaja bitnih za naš pravi kršćanski život. Vjerujem da će nam poruka božićnog vremena pomoći u međusobnom razumijevanju i poštovanju, da ćemo poput mudraca s Istoka pronaći Isusa Krista tu gdje on doista jest, u našim bližnjima, u onima koji su najpotrebniji naše blizine. Možda smo u ovom vremenu smogli snage da ostavimo iza sebe, u staroj godini, bar jednu svoju lošu naviku ili zlu sklonost, a time nećemo imati na zidu samo novu stranicu kalendara, već ćemo mi biti novi za naše dobro i dobro onih s kojima živimo. Molimo da Bog svojom pomoći i blagoslovom prati naša plemenita nastojanja u novoj godini. Nadam se da će nam u tim nastojanjima pomoći i stranice Ladonje.

IMPRESUM

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač:

Biskupski ordinarijat Porečke i Pulske biskupije

Glavni urednik: Vilim Grbac

Zamjenik glavnog urednika: Željko Mrak

Uredništvo: Blaž Bošnjaković, Ana Cvitan, Vilim Grbac, Ilija Jakovljević, Tomislav Milohanić, Željko Mrak

Adresa uredništva:

Dobrilina 6, 52000 Pazin, tel: 052/624-863, ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 12 puta godišnje

Grafičko oblikovanje i priprema: David Ivić

Tiskar/Nakladnik:

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Žiro račun: 2380006-1147003243

Devizni račun

ESB: CHR22 70010000-09166144

IBAN: HR7324020061100107336

UDK ISSN

282 : 379.8

ISSN 1330-5018

Naslovница: Bijela idila

Sljedeći broj LADONJE izlazi 17. veljače 2013.

Kršćanskom istinom protiv netolerantnog agnosticizma

VATIKAN: Na svetkovinu Bogojavljenja 6. siječnja u bazilici sv. Petra tražio je četvoricu novih nadbiskupa. Dvojica su iz talijanskih biskupija, jedan iz Nigérije i jedan Nijemac, papin osobni tajnik Georg Gänswein. Osim funkcije tajnika, Papa mu je povjerio i službu prefekta Papinskog doma. Dvojica novih biskupa već su imenovana nuncijima, a jedan je tajnik Kongregacije za katolički odgoj. Na misi ređenja Sveti Otac govorio je o svetkovini Bogojavljenja i o značenju biskupa u Božjem narodu. Papa je govorio o mudracima s istoka koji se nisu dali pokolebiti ni onda kad im se svijet smijao, rugao, kad im je javno mišljenje bilo posve protivno. No, za njih je potraga za истinom bila važnija od ruganja ovoga svijeta, što možemo uočiti i dan danas, kad se biskupe i Crkvu promatra kao u raskoraku s vremenom i kad ljudi, oslanjajući se samo na svoju mudrost, ne prihvataju neku drugu, uzvišeniju, istaknuto je Papa. Benedikt XVI. posebno se osvrnuo na današnji agnosticizam, rekavši: "Danas se gotovo općenito nameće agnosticizam sa svojim dogmama i krajnje je netolerantan prema svemu što ga stavlja u pitanje i svemu što stavlja u pitanje njezove kriterije. S tim se posebno ima nositi biskup koji ima biti jak, ali ne snagom sile,

nego jasnoćom kriterija naspram nasilja koje je danas modernije protiv kršćanske istine, ali i ljudskih kriterija zdrave naravi." Sveti Otac naveo je riječi iz Knjige mudrosti da onaj koji se boji Gospodina, nema straha ni pred čim, slično kao što je i Isus rekao da njegovi učenici idu u svijet kao ovce među vukove. Apostoli su bili prožeti tom snagom, pa i onda kad su morali pretrpjeti bićeve radi imena Isusova. I kao što je Marija mudracima pokazala Isusa, tako i biskupi imaju pokazivati put ljudima prema Isusu, zaključio je Papa. (IKA/GK/L)

HRT

Sjevernokorejski sindrom

 JOSIP GRBAC

Odsada će svatko tko bude pozvan govoriti na Hrvatskoj radioteleviziji o nekoj temi ili problemu, morati očito prije toga učiniti dvije stvari: ponajprije, morat će točno proučiti što o tome misli i kaže aktualna hrvatska politička elita, a potom će morati dobro proučiti stav koji o toj temi ili tom problemu zauzima HRT. Kada bude gostovao na HRT, jedino će mu biti dopušteno iznositi, braniti ili veličati stavove politike ili nekog njezina ministra te stav i mišljenje koje o tome zauzima HRT. I tako smo, nakon svih mogućih zaklinjanja u objektivnost i nepristranost medija, objeručke i javno prihvatali onu funkciju medija, pogotovo televizije, koju ti mediji uživaju valjda još jedino u Sjevernoj Koreji.

Cenzura opet na djelu

Govorim o slučaju HRT-ove emisije "Slika Hrvatske", zbog koje će HRT poduzeti "oštре mjere" protiv njezine urednice. Zbog ove se emisije, koja je nosila naslov "Pedofilija kao temelj spolnog odgoja?", HRT ispričao gledateljima jer "stajališta iznesena u emisiji nisu HRT-ova", a u emisiji su izneseni stavovi "suprotni onima ministra Jovanovića i kreatora spolnog odgoja". Čak i djeca u prvim razredima osnovne škole znaju da sama činjenica što se na kraju naslova emisije nalazi upitnik (?) upućuje na to kako se nije radilo o iznošenju stavova, nego o sučeljavanju mišljenja. Nije najveći problem ni sama emisija, nego pročitano pismo gledatelja koji je uvođenje spolnog odgoja u hrvatske škole poistovjetio sa seksualnim zlostavljanjem mlađih i djece. Dakle, radi se o jednom građaninu koji se usudio imati vlastito mišljenje o toj temi. Da se radilo o mišljenju koje se poklapa sa stavom ministra ili HRT-a, nikome ništa.

Urednica bi možda bila i nagrađena za "objektivnost i nepristranost". Odsada, dakle, i kada budemo svoja mišljenja iznosili telefonski i pisano, moramo prije toga točno znati što je "službeni" stav. Inače će neki poštanski ili telefonski službenik takva "heretička" mišljenja eliminirati i baciti u koš.

Pokušaj manipulacije

Da podsjetim, ne radi se o nekom mediju u privatnim rukama, nego o javnoj televiziji koju plaćaju svi hrvatski građani te bi svi oni trebali imati neometan pristup u iznošenju vlastitog mišljenja, osim ako ono ne potiče netrpeljivost ili ako nije diskriminirajuće. Mnogi od nas naslućivali su da mnogi mediji, a pogotovo televizija, nisu nepristrani. No, ono što čudi jest tako javno i gotovo bezobzirno svrstavanje javnog medija na jednu stranu i prihvatanje diktata koji nalaže službena politika. U takvu ozračju nitko tko ima drugačiji stav od "službenoga", neće htjeti sudjelovati u emisijama HRT-a. Ili možda upravo tome cilju smjera aktualna politika HRT-a? Ako je i približno tome tako, onda bi bilo zaista dobro da HRT ukine jednu emisiju koja nosi naslov "Slika Hrvatske" jer takva emisija sigurno neće javnosti iznositi istinitu i objektivnu sliku Hrvatske, nego onu koju nameće aktualna politika i aktualno vodstvo HRT-a. Ne zove li se to u klasičnom rječniku "manipulacija"?

Privid demokracije

Hrvatski građani, srećom, imaju priliku pratiti inozemne televizijske programe, kako privatne, tako i javne, i dobro znaju kakvi standardi u medijskom svijetu postoje u svim istinski demokratskim zemljama. Oni nalažu da prvenstvena funkcija medija ostaje objektivno informiranje građana. Informacija znači dati približno jednaki prostor svim mogućnostima,

prepuštajući izbor samom građaninu. Informacija, u principu, ne ulazi u područje definiranja stavova. Televizija ne bi smjela koristiti javni prostor za nametanje stavova samo jedne skupine građana pa bila to i politička elita. Jer je sasvim jasno da građani, iako su određenoj političkoj opciji dali svoj glas, nisu ama baš svu vlastitu sudbinu prepustili u ruke nekome drugome. Izgleda kako je postalo izvjesno da HRT, kada iznosi mišljenja koja odudaraju od onih HRT-a ili njezinih nalogodavaca, informira "na kapaljku". Kada, međutim, govori o mišljenjima i stavovima koje zastupaju HRT i njezini nalogodavci, uporno i obilno nastoji "formirati" građane, nametnuti im vlastite stavove i mišljenja. To, pak, nije ni profesionalno ni etično zbog čega u jednom crkvenom glasilu o tome i govorimo.

Povratak jednoumlju?

Zaključak koji se neminovno nameće jest da na taj način HRT reže granu na kojoj sjedi jer izigrava povjerenje građana. Umjesto da objektivnim informiranjem nastoji pridobiti što je moguće veći broj gledatelja (a svakim ih je danom sve manje), jasnim svrstavanjem uz jednu opciju gubi vjerodstojnost. Možda to HRT-u i nije odviše važno jer ionako će i dalje dobivati novac od preplate svih građana i novac iz državne blagajne koju pune svi građani. No, na taj način neće obezvrijediti samo one stavove koji se protive njezinima, nego i one koje zastupaju ona i njezini nalogodavci. Hrvatski građanin, naime, nije više sklon prihvati jednoumlje, bez obzira koliko ga se pokušavalо prikriti maskom demokratičnosti.

Aktualno pitanje zdravstvenog odgoja ili *Tko je ovdje lud?*

 LUKA PRANJIĆ

Uvođenje zdravstvenog odgoja u hrvatske škole izazvalo je pravu lavinu reakcija, očitovanja, primjedbi i replika, argumenata i protuargumenata sukobljenih strana. Kurikulum zdravstvenog odgoja na prvi pogled ostavlja dojam iznimno "fleksibilnog", "neutralnog" i "znanstveno" utemeljenog projekta, sve dok se ne zagrebe po površini, odnosno, ne otkrije pozadina njegova kreatora. Tek tada na vidjelo dolazi esencijalna utemeljenost čitavoga projekta na *gender* ideologiji i kontroverznim *Kinsijevim* istraživanjima. I dok spomenuti Kurikulum prolazi reviziju svih postojećih LGBT udrug, dobivajući njihovo svesrdno odobravanje, izbjegava se bilo kakva javna rasprava, a napose konzultacije s predstavnicima Katoličke Crkve i stručnjaka iz njihovih redova, iako na to obavezuju sklopljeni međunarodni ugovori između Svetе Stolice i Republike Hrvatske. Mnogi plaćaju visoku cijenu traganja za pravom istinom, poput urednice "Slika Hrvatske" Karoline Vidović Krišto, žene s "petljom" i autentične heroine. Mnoge su se propovjedaonice, bilo iz očaja izazvanog nepravednim ignoriranjem, bilo zbog nepostojanja kritične mase i općeprisutnog ravnodušja, pretvorile u prave "topovske kule", što one u prvome redu nisu, niti bi trebale biti.

Ipak, u "šumi" više ili manje relevantnih argumenata protiv spornog 4. modula zdravstvenog odgoja, može se, i s naše strane, naići na subjektivan pristup čitavoj stvari, koji neće uvažiti baš svi, ma koliko god dobromanjerni i otvoreni oni bili. Upravo je zbog toga bitno naglašavati objektivne činjenice koje mogu sprječiti uvođenje zdravstvenog odgoja u njegovu dosadašnjem obliku, a koje su uistinu prihvatljive svima koji slušaju glas zdravog razuma. Ovakav zdravstveni odgoj neprihvatljiv je, dakle, iz dvaju bitnih razloga: prvi je njegov **ideološko-formativni karakter**, a drugi, **nedostatak javnog ili općedruštvenog konsenzusa**.

Ideološko-formativni karakter

Školama i srodnim javnim institucijama dužnost je i pravo da učenike *formiraju* i *informiraju*, obrazuju i odgajaju. Informiranje kao cilj ima usvajanje, na spoznajnoj razini, neke znanstvene, po sebi neutralne činjenice, dok formacija, koja zadire duboko u osobnost pojedinca, teži prihvaćanju pojedine norme, stava, općeg mišljenja ili obrasca ponašanja, oko kojeg postoji javno-društveni konsenzus (suglasnost). Budući da je ljudska spolnost nešto itekako osobno, intimno, te je poged na spolnost protkan mnogim svjetonazorskim i religijskim stavovima, o njoj se u državnim školama može govoriti samo i isključivo na informativnoj razini, a nikako na formativnoj! Taj posao treba prepustiti roditeljima, ili ako se radi o zreljoj osobi, samome subjektu! Naš model zdravstvenog odgoja čini upravo suprotno, kršeći time osnovno ljudsko pravo na vlastito mišljenje, nazor ili stav. Na informativnoj razini masturbacija je samopostizanje seksualnog vrhunca, na formativnoj, prema Kurikulumu, ona je sastavni dio zdrave ljudske spolnosti. Homoseksualnost je na informativnoj razini seksualna privlačnost prema osobi istog

spola, dok je na formativnoj razini, prema Kurikulumu, jedan od oblika "normalne" ljudske spolne orientacije. Jasno je, dakle, da postojeći model zdravstvenog odgoja nije informativan, moralno i svjetonazorski neutralan kakav bi trebao biti, već itekako ideološki formativan!

Nedostatak javnog ili općedruštvenog konsenzusa

Da bi nešto moglo poprimiti formativnu dimenziju u školama, ono mora biti dio javnog ili općedruštvenog konsenzusa, kao redovito pranje ruku, ustupanje mjesta starijima, uljedno pozdravljanje i odzdravljanje, poštovanje učitelja i roditelja. Za sada, barem koliko je meni poznato, masturbacija kao sastavni dio zdrave ljudske spolnosti i homoseksualnost kao oblik normalne spolne orientacije baš i nisu dio toga konsenzusa. Nitko stoga nema pravo nametati zdravstveni odgoj obojen ideologijom manjine našoj djeci, a još manje formirati našu djecu sukladno takvoj ideologiji. Bilo bi to isto kao i nametnuti katolički vjerouau svim učenicima, krajnje nepravedno i despotiski.

Vrijeme korizme: od Svjetla k Svjetlu

NIKOLA MLADINEO

Nakon što smo izišli iz božićnog vremena, ove nam godine brže nego inače, već 13. veljače, stiže korizmeno vrijeme s Pepelnicom. Između ovih dvaju vremena liturgijske godine nalazi se blagdan Svićećnice ili Prikazanja Gospodnjega koji nam poput svjetionika pokazuje put u slučaju da se zagubimo u onom što je manje važno te nam promakne ono bitno. On tako usmjeruje naš pogled prema vrhuncu i središtu liturgijske godine: Uskrsu – Pashi Gospodina našega Isusa Krista. Ovaj put do Uskrsa započinje, dakle, blagim svjetlom Svićećnice te nas kao kroz kakav tunel vodi do blistava i snažna svjetla Isusova uskrsnuća. Zagledajmo se na trenutak u ovo blago svjetlo i dajmo se prosvijetliti njime.

Blagdanom Svićećnice, koji slavimo 2. veljače, spominjemo se Isusova prikazanja u Hramu o kojem nam govori evanđelist Luka (Lk 2,22-39). Radi se o jednom činu koji je redovito pratilo porod djeteta u svakoj židovskoj obitelji, no ovdje je prožet dubokim i otajstvenim značenjima. U kronologiji Lukina evanđelja od trenutka kada anđeo u Hramu navješćuje Zahariji rođenje Ivana Krstitelja pa do trenutka

Isusova prikazanja, opet u Hramu, protjeće sedamdeset tjedana, vrijeme koje prema Danijelovu proročanstvu označuje rok za otkupljenje Izraela (usp. Dn 9,24). Također, prorok Malahija najavljuje ovaj događaj riječima: "...i doći će iznenada u Hram svoj Gospod kojega vi tražite i andeo Saveza koga žudite." (Mal 3,1) Josip i Marija prinose za žrtvu par grlica, to je žrtva siromašnih koja zamjenjuje jedno janje (usp. Lev 12,8), no ovom gestom oni također pokazuju da jedino pravo Janje koje će se žrtvovati za otkupljenje svijeta jest onaj kojega nose: Isus Krist. Dva lika, muški i ženski, starac Šimun i proročica Ana predstavljaju vjerni Izrael što iščekuje Mesiju. Ana, kći Penuelova, čije ime znači "lice Božje", sada ga promatra u Djetetu Isusu. Starac Šimun, a ime mu znači "onaj koji sluša", blagoslovlja Boga hvalospjevom punim mesijanske nade govoreći o "svjetlosti na prosvjetljenje naroda" te na kraju izriče proročanstvo o znaku osporavanom i maču boli koji će probosti srce Blažene Djevice Marije. Jedna za drugom izmjenjuju se tako teme nadje i iščekivanja, nerazumijevanja i boli, svjetlosti i otkupljenja koje će se ispuniti upravo u Isusovoj muci, smrti i uskrsnuću. Očito je dakle da blagdan Svićećnice predstavlja skriveni navještaj Pashalnog otajstva te nas upućuje na put korizmom.

Ovaj put pokore, označen postom, pokorom i milostinjom, donosi sa sobom borbu protiv napasti tijela, svijeta i đavla, neprijatelja naše duše. To uprisutnjuje iskustvo izraelskog naroda koji je tijekom četrdeset godina lutao pustinjom da bi došao do Obećane zemlje. Kako se ne bismo obeshrabrili zbog napora i putem klonuli duhom te zaboravili na svjetlo prema kojem idemo, Crkva u drugoj korizmenoj nedjelji donosi evanđelje Preobraženja (Lk 9,28-36). Ono nam pokazuje pravi smisao Isusove muke i smrti kao njegove proslave i konačne pobjede nad smrću. Mojsije i Ilija, u ime Zakona i Proroka, svjedoče o ovom predoznačenom Božjem naumu, a mi, poput Petra, Jakova i Ivana, u Isusovu preobraženu licu možemo vidjeti odsjaj slave Očeve te čuti Njegov glas: "Ovo je Sin moj, Izabranik! Njega slušajte!" O tome nam sam Petar svjedoči kad kaže: "Taj glas, koji s neba dopiraše, čusmo mi koji bijasmo s njime na Švetoj gori. Tako nam je potvrđena proročka riječ te dobro činite što uza nju prijnjate kao uza svjetlijku što svjetli na mrklu mjestu – dok Dan ne osvane i Danica se ne pomoli u srcima vašim." (2Pt 1,18-19) Neka ovo svjetlo što snažnije zasvjetli u našim srcima, rasprši tmine zla i pokaže nam slavu Gospodina našega Isusa Krista!

**Kroz glazbu
dolazimo bliže
Gospodinu nego
kroz vjerojatno
ijednu drugu stvar
osim molitve.**

Božić u srcu

ŽMINJ U župnoj crkvi sv. Mihovila u Žminju, na blagdan sv. Stjepana Prvomučenika, kako je to već dugi niz godina uobičajeno, održan je s radošću očekivan božićni koncert. Ne obazirući se na kišu koja je pljuštala te večeri posjetitelji su ispunili crkvu do posljednje slobodne stolice, a nemali je broj ljudi koncert odslušao na nogama. Kako i ne bi, kad su gosti žminjskog župnog zbora bili glazbeni umjetnici, supružnici Marija Kuhar Šoša i Mario Šoša.

Ine samo gosti nego i domaćini, kako je to lijepo primijetio župnik Jordan Rovis u pozdravnoj riječi, jer je Marija rođena Žminjka čiji su počeci vezani za župni zbor. Ona je, kako je pisalo u programu za tu večer, diplomirala pjevanje 2006. u klasi Lidije Horvat-Dunjko i Glazbenu kulturu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a usavršavala se kod Olivere Miljaković. Dobitnica je brojnih nagrada i priznanja, čiji bi i šturi popis prosječnom čovjeku izgledao obimnim i nedostižnim, a to bi bio tek mali dio, ustvari izvadak iz njezine glazbene karijere, koja po stažu nije duga, ali je po sadržaju izuzetna. Mario Šoša rođen je 1979. u Zadru. Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Ljubomira Gašparovića završio je 2003. godine studij klavira, poslijediplomski studij na Sveučilištu Mozarteum završio je u Sal-

zburgu u klasi Klausu Kaufmanna gdje je magistrirao 2006. godine. Također je dobitnik brojnih nagrada i priznanja na regionalnim, državnim i međunarodnim natjecanjima. Član je Hrvatskog društva glazbenih umjetnika i predaje klavir na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Žminjska je crkva odjekivala zvucima božićnih pjesama, onih tradicionalnih hrvatskih i onih stranih. Publika je gromkim pljeskom pokazivala svoju ushićenost nastupima i svoj ponos prema izvođačima. Izmjenjivali su se nastupi sopranistice Marije Kuhar Šoša koju je na orguljama pratilo Mario Šoša, s nastupima mješovitog župnog zbora sv. Mihovila, velikog i malog zbora te vokalne skupine Osnovne škole Vladimira Gorta-

na iz Žminja pod ravnjanjem prof. Aleksandre Orbanić i prof. Andeleta Damijanić, uz pratnju naše orguljašice Nele Božac. Bilježimo i izvrstan nastup flautistice Samante Stell koja je sudij flauta diplomirala na Konzervatoriju B. Marcello u Veneciji, u klasi prof. F. Chirica i na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. M. Novak. Usavršavala se na majstorskim tečajevima kod prof. Nicoleta, Artoauda, Ghianija, Lotti i Schmaisera, iza sebe ima brojne nastupe po Hrvatskoj, Sloveniji, Italiji, Francuskoj i SAD-u, a dobitnica je i mnogih nagrada i priznanja. Pedagoškim radom bavi se u Osnovnoj glazbenoj školi «Slavko Zlatić» u Poreču, kao profesor flaute, a članica je nekoliko strukovnih udružuga.

Proslava sv. Stjepana

Posebno su bili dirljivi zajednički nastupi Marije sa zborom, uigrani kao da stalno zajedno pjevaju, bez poze, a otmjeni. Savršeni po zvuku, a bliski srcu još će nam dugo grijati srce. Koncertu je prisustvovao, uz načelnika Općine g. Alda Bančića, i naš biskup u miru Ivan Milovan koji je pozdravio i zahvalio sudionicima na izuzetnom glazbenom događaju. Naša župljanka Mirejana Matika također je zahvalila svima, a posebno župnom zboru te pozvala na druženje uz kolače i piće.

Ova prelijepa glazbena večer na najbolji je mogući način oplemenila slavlje Božića i nas same i pripremila nas za susret s novom godinom, a završila je, kako je to već običaj, zajedničkom izvedbom svih izvođača i publike svima dragom pjesmom *U se vrime godišća.* (N. G.)

NOVIDRAG Na dan sv. Stjepana 26. prosinca 2012. u Novigradu je održano niz događanja. U 11 sati održana je sveta misa predvođena biskupom Draženom Kutlešom uz kancelara Biskupije Sergija Jelenića i novogradskog župnika Luke Pranjića. Misi je prisustvovao i gradonačelnik A. Milos. Na kraju mise djeci su podijeljeni pokloni od župe, a vlc. Pranjić zahvalio je građanima i nogometnom klubu Novigrad na značajnim novčanim donacijama koje su podijeljene potrebitima za kraj godine. Nakon mise posjetili su Obiteljsko savjetovalište gdje je Patricia Radošić-Šabalja (psihologinja u Savjetovalištu i djelatnica Ureda za obitelj) goste provela kroz prostore Savjetovališta i ukratko ispričala u koje se svrhe koriste. Nakon toga uslijedio je zajednički ručak i tradicionalni posjet krajem godine Zajednicici Cenacolo pri kojem je Biskupija momcima donirala hranu, a Grad Novigrad hijijenske proizvode i kariolu budući da im je bila potrebna za obavljanje svakidašnjih poslova. U ugodnoj atmosferi gosti su proveli kratko vrijeme u zajedničkom razgo-

voru da ne ometaju radni raspored članova zajednice. U znak zahvalnosti za donacije momci su pripremili svoje uratke i proizvode koje su uručili donatorima na odlasku iz Cenacola. Posljednje događanje na dan sv. Stjepana bio je završni koncert zborova s početkom u 17 sati. Crkva sv. Pelagija i Maksima bila je prepuna, a građani su puna dva sata uživali u zborskim izvedbama. (P. R. Š.)

Uz božićni blagoslov kuća

Više je razloga kad se svećenik pojavi u nečijoj kući. Danas možda rijede jer su neki događaji udaljeni od kuće i preseljeni u neke druge ambijente. Na primjer: sve češće obitelj traži ugoštelske objekte za druženje nakon obavljenog vjerskog obreda – krštenja, prve pričesti, krizme, vjenčanja ... a i pogrebi više ne polaze od kuće već iz službenog prostora (mrtvačnice). Zbog svega svećenik je udaljen iz prostora i vremena obiteljske svakidašnjice. Zato je, osim u manjem broju slučajeva, njegova pojava u obiteljskom domu poprilično veliko iznenadenje. To je velika promjena s obzirom na "jučer" i tek treba shvatiti doseg onoga što se dogodilo i s tim se suživjeti.

U tom kontekstu želim progovoriti o božićnom susretu u obiteljskom domu sa svećenikom koji tradicionalno zovemo "blagoslov kuća", a modernije "božićni blagoslov obitelji" ili "pohod obitelji o Božiću".

Blagoslov kuća

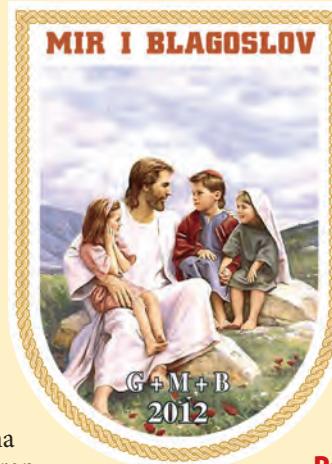
Ovaj je naziv najstariji izraz za svećenikov dolazak u kuću vjernika o Božiću. Taj je posjet nosio u sebi snagu vizitacije ljudstva koje u toj kući živi, moralnog i sakramentalnog stanja, higijenskih i estetskih uvjeta (čistoća, urednost, dostojanstvo), ekonomskog stupnja (žitarice, dvorišne zgrade, podrumi, staje), itd. Zato kod

takvog pohoda nije bilo potrebno ni puno vremena, ni puno razgovora. Sve se izložilo pogledu u najboljem svjetlu. Drugi susreti sa župnikom već su se odigrali tijekom godine, prilikom čestih krštenja, prvih pričesti, krizmi, vjenčanja i pogreba "u" i "pri" rodu. Sada je dovoljna kratka molitva, blagoslov vodom i kađenje tamjanom. Poželjno je da župnik ima prikladnu pratinju: ministrande i zvonara ili sakristana pa sve to teče brzo kroz sela i naselja po već davno uhodanim stazama i shemama. U tom kontekstu ima smisla škropiti blagoslovljennom vodom sve živo i neživo: ukućane i blago (domaće životinje), svaku prostoriju posebno, i strojeve, alat i automobile pa i prostore koji se samo povremeno koriste.

Blagoslov obitelji

Ovaj naziv sve je učestaliji u većim mjestima i gradovima gdje su vjernici raštrkani, nepovezani, otuđeni jedni od drugih, od župe i župnika pa se župnik trudi kako bi ih pronašao i uspio se s njima sresti. Tu je naglasak na susretu osoba, a ne na "vizitaciji". Stoga se najčešće događa trka s vremenom i obvezama. Djeca su u školi i raznim aktivnostima, roditelji na poslu u raznim smjenama, a često i prekovremeno. Ako su nono i nona u tom kućanstvu, i oni imaju neke obaveze: liječnik, tržnica, hobiji... Unutar svega toga treba se dogoditi susret sa svećenikom. Često on dolazi u najnezgodniji čas: u vrijeme ručka, kad su konačno bar neki doma. Jasno da tu ne može biti govora o "sjajnom izdanju" kuće (stana) i ostalog pa se domaćice imaju potrebe kako ispričavati... Također je jasno da taj susret i molitva ne mogu dugo trajati, unatoč uvjerenju (iz pristojnosti) "ostanite još malo, kud žurite, pa tek ste došli!". U ovakvim uvjetima cilj je stvoriti osnovni kontakt

kao temelj za neke druge susrete tijekom godine, za stvaranje osnovnog povjerenja i uljednosti, zajednički se pomoliti te pozvati članove obitelji da se približe župnoj zajednici te da se i na neki način u njoj aktiviraju. To je prilika da se dogovori realizacija propuštenih vjenčanja, krštenja, pohađanja vjeronauka...

Pohod obitelji

To je treći najsadržajniji vid. On predviđa dogovoren i pripremljen susret. Očekuje se da cijela obitelj bude prisutna, da se svi zadrže u zajedništvu i cijelo vrijeme na okupu, da bude vremena za svakoga da dade osobni doprinos susretu, već prema svojoj dobi, položaju i sposobnostima. Tu ima mjesta za očitovanje svih ljudskih, društvenih potencijala. Da bi se to dogodilo, treba puno vremena: cijelo popodne ili večer, a to se može događati u opuštenoj atmosferi uz obrok i povjerljivo raspoloženje. Pohod obitelji će ili započeti ili završiti molitvom u kojoj će svi sudjelovati osobnim angažmanom. Teško bi bilo ovako nešto ostvarivati dan za danom, a pogotovo samo u božićnom vremenu. Bolje bi bilo činiti takav susret tijekom godine i tada (makar u kolovozu) blagosloviti.

Svjest novih okolnosti

Kako će se i gdje obaviti blagoslov, ovisi o procjeni župnika i uvriježenoj tradiciji. I vjernici i župnik moraju biti svjesni u kojim okolnostima žive. Kako je puno doseljavanja u našu Porečku i Pulsku biskupiju s raznih strana Hrvatske i Bosne i Hercegovine, množi se i pojava običaja koje ljudi nose u sebi, a s time i očekivanja, ali i razočaranja kad bude drugačije od onog na što su navikli. Stoga trebaju i svećenik i vjernici biti svjesni situacije i nastoja-

ti sačuvati srž, tj. bit obreda blagoslova, a ostalo prilagoditi mogućnostima.

Svećenik na vratima

Često se događaju neugodna iznenađenja i nesporazumi i kod svećenika i kod vjernika: svećenik očekuje da mu se pridošli katolici u njegovu župu jave i daju mu svoju potpunu adresu i telefonski broj te kažu da im je stalo do blagoslova, a oni to ne čine već očekuju da ih on sam pronađe, kao da su još uvijek u svojoj župi odakle su doselili. I tako godinama. I što drugo preostaje svećeniku nego da traži svoje "izgubljene ovčice". Kad se konačno pojavi na njihovim vratima, nesiguran tko je iza vratiju i kakvog raspoloženja te kad ga konačno propuste uz primjedbu; "Kto ste? Što želite? Koliko to košta?" makar vide svećenički znak (kolar), obaspu ga ljutitom primjedbom da im godinama nitičko nije dolazio i rasprćaju se s "brdom" pohvala kako je to u njihovu kraju. I kod toga im uopće ne pada na pamet da su godinama grijesili propustom prema tom svećeniku koji sada stoji pred njima. Taj se susret onda *odvija kako se odvija* s nadom u svećenikovoj duši da će dogodine biti lakše. Za kraj često sve "zaslade" primjedbom da nemaju dovoljno "sitnoga" jer nisu znali da će doći pa nisu stigli razmijeniti... Neki dan mi je jedan bogoslov rekao u šali da je euharistija (misa) za posvećenje vjernika, a blagoslov kuća za posvećenje svećenika. Štogod da je pod time mislio, što se sve tu događa, zaista je kušnja koja rezultira posvećenjem ili srdžbom. Srećom ima toliko divnih obitelji i pojedinaca, tako iskrenih vjernika, odanih, svetih, privrženih... da susret s njima zalijeći i najteža iskustva i razočaranja. Oni daju svećeniku hrabrost da nastavi dalje. "To su moji andeli!" – pjeva jedna pjesma VIS-a "Runolist". Hvala vam, dragi vjernici, čista srca i iskrenih riječi, vi ste naši andeli! (Tako djelomično, izgleda ovaj pastoralni događaj iz kuta jednog svećenika i njegovih kolega, a kako izgleda iz kuta "običnog vjernika"?)

(Blaž BOŠNJAKOVIĆ)

Mjesec BORBE PROTIV OVISNOSTI

POREČ: Kao i prijašnjih godina i ove je godine povodom Mjeseca borbe protiv ovisnosti dr. Sakoman posjetio Poreč i svojim predavanjima učenicima, roditeljima i stručnjacima dao podršku zaštiti djece i mladih Poreča u izazovima odrastanja. Početkom prosinca, 6. i 7. 12. dr. Sakoman govorio je učenicima 7. i 8. razreda porečkih osnovnih škola te roditeljima i stručnjacima iz Poreča, ali i iz ustanova ostalih istarskih gradova (npr. Obiteljski centar iz Pule, Obiteljsko savjetovalište Porečke i Puliske Biskupije iz Novigrada, CZSS Buje, itd.).

U prostorijama je Zdravog grada dr. Sakoman održao predavanje pod nazivom "Odrasti neovisan" za građane, posebice roditelje i stručnjake. U svojem se izlaganju usmjerio na brojne čimbenike koji mogu utjecati na odabir rizičnog ponašanja djece i mladih, te je ukazao na rizike roditeljstva, pri čemu je naglasio izuzetnu važnost i snagu uloge roditelja u zaštiti vlastite djece od ulaska u svijet ovisnosti.

Već na početku izlaganja, ovaj poznati liječnik i borac za zaštitu djece i mladih tijekom procesa odrastanja, osvrnuo se na podatke za našu zemlju koji govore o velikom nezadovoljstvu učenika procesom školovanja. Ovaj je podatak vrlo zabrinjavajući uzmemo li u obzir količinu vremena koju djeca provode u školi i uopće baveći se aktivnostima u svezi sa školom, budući da su po dr. Sakomanu upravo frustracija i nezadovoljstvo ključni faktori koji mladu osobu mogu okrenuti ka traženju ugode u drogi ili drugim supstancama.

Stoga je veoma važno da i škole realiziraju programe koji djecu štite od frustracija i opterećenosti programom. Svakako i lokalna zajednica svojim institucijama i sustavom prevencije, ali i represivnim dje-lovanjem kojim se smanjuje dostupnost droga, ima jako važnu ulogu u zaštiti djece i mladih.

Dr. Sakoman posebno je naglasio značaj roditeljske uloge te istakao kako, osim škole i zajednice, najvažniju ulogu imaju roditelji i obitelj koji moraju svojoj djeci osigurati sigurno i sretno djetinjstvo, ali i pružiti čvrsto vodstvo. Naglašavajući važnost autoritativnog odgoja (naspram preliberalnog i autoritarnog) dr. Sakoman ukazao je na važnost jasno postavljenih granica u ranoj dobi koja je ključna za formiranje ličnosti i vrijednosnog, moralnog okvira mlade osobe. Dobar odgoj je ključ, a on podrazumijeva prilagođavanje djetetu, njegovoj različitosti, i zadovoljavanje najvažnijih životnih potreba djeteta u procesu odrastanja. Upravo bi briga za dijete i njegove potrebe trebala biti u središtu prevencije, a ne "priča o drogama i problemima".

U nizu raznih utjecaja i faktora najveću je važnost dao odnosu roditelj/odgajatelj – dijete, kao najvažnijem zaštitnom faktoru za razvoj neprihvatljivih oblika ponašanja u adolescenciji i pubertetu. Koja ponašanja roditelja i odgajatelja unaprjeđuju taj odnos? Dr. Sakoman kaže da su to ponašanja koja iskazuju ljubav, poštovanje, razumijevanje, potporu, toleranciju, oprštanje, iskrenost. (Patricia RADOŠIĆ-ŠABALJA)

Blagdan Bogojavljenja u pulskoj Katedrali

U mudracima vidimo znanstvenike koji su znanostu došli do spoznaje Boga, a Bog im je dao da spoznaju božansko, poručio je Biskup. Poželio je svima da poput njih prihvativimo Boga koji nam se očitovao u malome Djetetu te da kroz malog Isusa prihvativimo svoje bližnje i one koji trebaju našu pomoć.

PULA Blagdan Bogojavljenja u pulskoj je prvostolnici tradicionalno proslavljen svečanim koncelebriranim biskupskim misnim slavljem koje je predstavio porečki i pulski ordinarij mons. Dražen Kulteša, a koncelebrirali su: generalni vikar biskupije mons. Vilim Grbac, koji je ujedno i župnik katedralne župe Uznesenja BDM, zatim pokorničar pulskog Katedralnog kaptola sv. Tome preč. Željko Staver, vicerektor pulskog Biskupijskog misijskog sjemeništa "Redemptoris Mater" preč. Josip Kolega, o. Bernardin Filinić iz obližnjeg franjevačkog samostana te župni vikar katedralne župe vlč. Aleksandar Vujisić.

Mons. Kutleša je na početku naglasio da se Bog objavio mudracima, onima koji su za Židove bili pogani, dakle, simbolično svim narodima, kako bi svi mogli biti dijconi spasenja.

U prigodnoj homiliji Biskup je posebnu pozornost svrnuo na one koji prema biblijskim zapisima nisu prepoznali i prihvativili novorođenog Isusa. Za bolje razumnati koje to skupine i zašto nisu prihvatile Isusa, potrebno je sagledati tadašnje povjesno-sociološke okolnosti, no razlozi i motivacije tog odbijanja lako

se nalaze i suvremenu društvu; nisu ga prihvatali stanovnici Betlehema – jer rođilja i novorođeno dijete iziskuju njegu; ta je tvrdnja i opomena današnjem čovjeku: ne pomažući bližnjemu u potrebi, kolike "male Isuse" današnji ljudi ne prihvataju, zapitao se Biskup.

Druga skupina koja nije prihvatala Isusa bili su svećenici i farizeji, iako im je po prorocima najavljen njegov dolazak – "svojima dođe i njegovi ga ne primiše" – jer su prema ljudskim, zemaljskim vizijama očekivali kralja s vojnom silom, a Isus je došao ne da osvaja teritorij, nego ljudska srca, rekao je Ordinarij. I, naravno, čuvši najavu dolaska novoga kralja, Herod ga je htio dati smaknuti, bojeći se za svoju vlast.

S druge strane, Isusa su prihvatali prije svega Marija i Josip, unatoč mnogim poteškoćama i nepoznanicama, jer ih je upravo nepokolebljiva vjera vodila na pravome putu. Novorođenoga Isusa prihvatali su pastiri, dakle, obični, jednostavni ljudi koji su vidjeli novi život i instinkтивno se tome radovali jer je novi život u naravnom poretku znak dobrog, napretka. I, naposljetku, Isusa su prihvatala i tri kralja, ti zagonetni mudraci tadašnjeg vremena koji su ondašnjom znanostu iščitali znake Isu-

DRUGA SKUPINA KOJA NIJE PRIHVATILA ISUSA BILI SU SVEĆENICI I FARIZEJI, IAKO IM JE PO PROROCIMA NAJAVLJEN NJEGOV DOLAZAK – "SVOJIMA DOĐE I NJEGOVI GA NE PRIMIŠE" – JER SU PREMA LJUDSKIM, ZEMALJSKIM VIZIJAMA OČEKIVALI KRALJA S VOJNOM SILOM, A ISUS JE DOŠAO NE DA OSVAJA TERITORIJ, NEGOT JUDSKA SRCA

sova dolaska, povjerovali su, i došli su mu se pokloniti, za razliku od Izraelaca koji ga nisu prihvatali jer su očekivali vojskovodu, rekao je Biskup.

Ordinarij je u nastavku istaknuo i simboliku darova, zlata, tamjana i smirne.

Ijekov ali

U mudracima vidimo znanstvenike koji su znanošću došli do spoznaje Boga, a Bog im je dao da spoznaju božansko, zaključio je Biskup. Poželio je svima da poput njih prihvativimo Boga koji nam se očitovao u malome Djetu te da kroz maloga Isusa prihvativimo svoje bližnje i one koji trebaju našu pomoć. (G. K.)

Papina poruka za Svjetski dan bolesnika

VATICAN Objavljena je Papina poruka za Svjetski dan bolesnika, koji se svake godine obilježava na liturgijski spomen Gospe Lurdske, a XXI. svjetski dan bolesnika ove će se godine svečano slaviti u marijanskom svetištu Altötting u Austriji. Za sve je Svjetski dan bolesnika trenutak žarke molitve, dijeljenja, prikazivanja patnje za dobro Crkve i opomene svima da u bolesnu bratovu licu prepoznaju sveto lice trpećega Krista, koji je trpljenjem, smrću i uskrsnućem spasio svijet – tvrdi Sveti Otac citirajući pismo blaženoga Ivana Pavla II. kojim je odredio Svjetski dan bolesnika.

Godina je vjere pogodna za jačanje službe ljubavi u našim crkvenim zajednicama, da svatko bude milosrdni Samaritanac prema bližnjemu, istaknuo je Benedikt XVI. U zaključku poruke Sveti Otac zahvaljuje svim katoličkim i civilnim zdravstvenim ustanovama, biskupijama, kršćanskim zajednicama, redovničkim obiteljima zauzetim u zdravstvenom pastoralu, udrugama zdravstvenih djelatnika i dragovoljcima. Poželio je da u svima poraste svijest da Crkva danas živi temeljni trenutak svojega poslanja "u velikodušnom prihvatu svakoga života, poglavito slabog i bolesnoga." Papa je XXI. svjetski dan bolesnika preporučio zagovoru Blažene Djevice Marije od Milosti koja se časti u Altöttingu, da uvijek prati trpeće čovječanstvo u traženju olakšanja i čvrste nade te da svi zauzeti u Apostolatu milosrđa postanu milosrdni Samaritanci za svoju trpeću braću. (RV/L)

Naša suseda stogodišnjakinja

PRIPREMIO: ŽELJKO MRAK

Cijeli svoj život nastojala sam živjeti po nauku Crkve i Božjih zapovijedi, pomagala sam drugima i to me ispunjavalo i usrećivalo.

PAZIN: Milka Putinja rođena je 2. listopada 1912. u Marcanima na Lindarščini. U mjesto Brige na Gračaščini, u kojima je provela najveći dio života, došla je 21. siječnja 1931., kad se udala za Franju Putinja. U braku je provela 13 godina i rodila šestero djece: tri kćeri i tri sina, od kojih je jedan, pokojni. Nona Milka danas ima 13 unuka, 19 prounuka i dva prapravnuka. Kad je došla u Brige, zatekla je veliku obitelj od sedam članova, različitih generacija. U Pužarima, gdje je do tada živjela s bakom, nije kuhalo pa joj je to u novoj obitelji bilo prilično teško, naviru sjećanja. Otac joj je poginuo u Prvom svjetskom ratu, a kad joj se majka preudala u Čulete, Milka je otišla kod bake u Pužare.

L: Nedavno ste sv. misom Bogu zahvalili za 100 godina života u društvu rodbine i prijatelja?

Zahvaljujem dragom Bogu na svim ovim godinama provedenim u krugu moje drage obitelji. Još me dobro služi zdravlje, mogu se u miru veseliti svojoj djeci, mnogobrojnim unucima i prounucima.

L: Pazin u vrijeme Vaše mladosti?

Sve je bilo drukčije, pa i Pazin. Bili smo mlađi i bilo nam je lijepo, ali nije se toliko išlo naokolo, nije bilo auta, toliko kuća, ceste su bile neasfaltirane, nije bilo televizije, ljudi je bilo puno više, još se teže živjelo, ali su se ljudi više družili, zajedno radili i veselili se.

L: Vrijeme koje ste proživjeli nosilo je i teške trenutke. Gdje ste cplili snagu da sve to prevladate i izdržite?

Vjera u Boga uvijek mi je bila velika potpora. Iz nje sam dobivala snagu za prevladavanje mnogih nevolja koje su me u životu snašle. Već kao mala osta-

la sam bez oca. Poginuo je u 1. svjetskom ratu negdje na ruskom ratištu. Veći dio djetinjstva živjela sam sa svojom dobrom nonom, koja me naučila kako puno životnih mudrosti.

Moj je muž poginuo (nestao) u 2. svjetskom ratu. Ostala sam udovica sa šestero djece. Bila su to jako, jako teška vremena.

L: Uvijek vezani uz Crkvu, obitelji i na usluzi drugima?

Cijeli svoj život nastojala sam živjeti po nauku Crkve i Božjih zapovijedi, pomagala sam drugima i to me ispunjavalo i usrećivalo.

L: Djeca, unuci i prounuci najveće su Vam blago ovoga svijeta?

Imala sam šestero djece, tri kćeri i tri sina. Jedan je, nažalost, pokojni. Jedan sin mi je u Australiji, kako mi je draga da nas je lanjske godine opet posjetio. Sva su druga djeca u Istri, a ja živim u obitelji najmlađeg sina Rafaela i nevjeste Dijane.

Imam 13 unuka, 19 prounuka i 2 prapravnuka. Često me, uglavnom moji unu-

BLAGOSLOV KAPELICE MILOSRDNOG ISUSA

ci i prauunci iz obitelji najmlađeg sina, posjećuju. Volim s njima popričati i biti u tijeku s današnjim događanjima.

L: Što biste izdvajili kao nešto posebno iz bogatog životnog iskustva?

Ne bih izdvajala ništa posebno. Život promatram kao jednu cjelinu, s puno dobroih i malo manje dobrih strana. Važno je kako se mi nosimo s različitim situacijama koje nam život donosi. Uvijek treba prepoznati što koje vrijeme nosi i prema tomu se prilagođavati, suočećati s problemima i razumijevati svoje bližnje. To je osnova obiteljske ljubavi i dobroga zajedničkoga života.

L: Što biste poručili čitateljima Ladonje?

Neka u životu budu sretni s onim što imaju, a ne nesretni zbog onog što nemaju, neka loše stvari koje život nosi nastoje što brže zaboraviti, a svakako pamtitи dobre jer ih u životu ima puno, samo ih ne smijemo ne vidjeti. Neka pomažu svojim bližnjima i svim potrebitima jer puno je lakše davati nego primati.

MOFARDINI: U ozračju Božića i radosti Isusova porođenja odjekivala je prepuna crkva sv. Petra i Pavla u Kringi u poldan 29. prosinca. Na svečanoj pjevanjoj euharistiji okupili su se šupljani i mnogobrojni molitelji i štovatelji Milosrdnog Isusa iz Istre i drugih krajeva Lijepa Naše neposredno prije blagoslova nove kapele pokraj mjesta Mofardini, na pitoresknom vidikovcu s kojeg se pruža prekrasan pogled na zapadnu obalu Istarskog poluotoka. Nakon posvetne molitve i blagoslova nove kapelice Milosrdnog Isusa po rukama župnika Stipana Bošnjaka, a po ovlaštenju biskupa porečkog i pulskog mons. Dražena Kutleša, zahvalu je uputila gospoda Marija Rioža. Posebno je zahvalila vlč. Ivanu Zirdumu na nadahnutoj propovijedi, vlč. Simonu Kvaterniku iz Ljubljane, vlč. Martinu Mlakaru iz Kranja koji dugo i požrtvovno prati molitvene zajednice, na daru kipa Ruža Otačstvena, načelniku Općine Mladenu Rajku na potpori i nazočnosti, voditelju radova Petru Jakominiću i izvođaču Serdu Krizmaniću te njihovim radnicima Milanu Mendikoviću i Branku Lakoseljcu na predanom i marljivom radu na kapelici. Zahvalila je također svima u župi, susjedstvu i diljem Domovine, koji su pomogli finansijski, radom, postom i molitvom. Iz ovog predivnog vidikovca koji će od sada biti još jedno mjesto molitve i okupljanja, odjeknula je zahvala: "Hvala Isusu što je odabrao ovo mjesto s kojega će nas neprestano podsjećati na svoje milosrđe. Slijedimo zrake Milosrdnog Isusa po

kojima ćemo primati još puno milosti. Pazimo da ne bismo svojom krivnjom ostali žedni pored velikog izvora milosti." (T. M.)

Zlatni pir

PULA U pulskoj crkvi Gospe od Mora u subotu 1. 12. 2012. Aligi i Emiliijana Foško proslavili su pedesetu obljetnicu zajedničkoga života. Sakrament braka

sklopili su 1. 12. 1962. u Starom Pazinu. Misno slavlje zahvale za dug i plodonosan zajednički život, prigodom te lijepe obljetnice, predvodio je vlč. Milan Milovan, a nazočili su članovi obitelji te mnogobrojna rodbina i prijatelji. Nažalost, nedugo zatim, 27. prosinca, g. Aligi Foško je preminuo.

Rakotule - župa sv. Roka Prezbitera

“Radeći ovo kratko vrijeme iznenadio sam se zapravo koliko čovjek može naučiti od tih ljudi koji svakodnevno žive svoj kršćanski život. Ja sam poslan kao pastir, kao onaj koji bi trebao voditi, a ja zapravo mogu od njih puno naučiti. Božja snaga i Božje vodstvo, suradnja ljudi, pomažu mi da mogu ne samo izdržati u svom radu nego da uistinu budem sretan i zadovoljan s onim što činim”, riječi su vlč. Josipa Peteha.

TOMISLAV MILOHANIĆ

Rakotule je zajedničko ime za više manjih sela i zaselaka u današnjoj Općini Karloba: Konobari, Kramari, Kuzmi, Martineli, Milići, Močitad, Nadalini, Pahovići, Pupičići, Radoslavi, Rapki (i Špinovci koji pripadaju župi sv. Vitala).

Područje je bilo naseljeno u prapovijesti i rimsko doba te izloženo avarsко-slaven-

Vlč. Josip Peteh

skim upadima krajem šestog i početkom sedmog stoljeća. U izvorima se Rakotule prvi put spominju u 13. st. Talijanski naziv *Racotole di Montona* odaje nam usku povezanost s obližnjim Motovunom. Te veze sežu daleko u prošlost, kada su motovunske plemićke obitelji tu imale svoje posjede (do 1278.). Svoje je posjede u Rakotulama imao i motovunski Kaptol. Do propasti Mletačke Republike 1797. ovo područje bilo je pod vlašću Mletaka. Godine 1630. područje je

pogodila epidemija kuge, nakon koje se bilježi drugi val hrvatskog doseljavanja iz Dalmacije i Bosne. Naselje je stradalo u Uskočkom ratu (1616.). U župi su u 17. st. postojale bratovštine sv. Roka i sv. Nikole. Najstariji sačuvani upisi u matičnim knjigama: krštenih iz 1657., vjenčanih iz 1815. godine i umrlih iz 1713. godine.

Crkvena statistika (2009., 2010., 2011.): stanovnika u župi (202, 203, 210); katolika u župi (199, 198, 205); krštenih (1, 4, 2); vjenčanih parova (1, -, 2); umrlih (6, 5, 3); prvopričesnika (-, -, 8); krizmanika (4, -, 6); polaznika vjeroučenja (22, 20, 22). Na nedjeljne mise dolazi 50 – 60 župljana.

Povijest župe

Župa Rakotule ima tri crkve koje u svojoj unutrašnjosti kriju bogatu kulturnu baštinu: župna crkva svetog Roka priznavaoca, crkva svetog Nikole i crkva svete Marije Magdalene (Svetog Blaža). Crkva sv. Roka najvjerojatnije potječe iz doba osnivanja župe (1580.), iz razdoblja čestih epidemija kuge i kolere u Istri, pa su Rakotuljani upravo svetog Roka, zaštitnika od tih bolesti uzeli i za zaštitnika svoje župe. Od tada do danas crkva je više puta proširivana i nadograđivana, a novo pročelje izrađeno od domaćeg kamena iz Močitada, potjeće iz 1934. Prvobitna crkva bila je oslikana freskama, čiji je jedan fragment otkriven prilikom radova u unutrašnjosti crkve 1958. godine te je zajedno sa slojem žbuke

prebačen na platno i učvršćen. Danas se čuva u Poreču, u biskupijskom muzeju. Na začelju je crkve 1850. prigraden 22 metra visok zvonik. Crkva sv. Nikole nalazi se na mjesnom groblju. Sagrađena je u 14. stoljeću, a u 15. je stoljeću produžena u prednjem dijelu. Obje faze gradnje obilježava po jedan kameni grb plemićke obitelji Barbo s uzdignutim lavom i diagonalnom gredom. Ta je razgranata plemićka obitelj imala brojne posjede u Istri i dala je više crkvenih dostojanstvenika, kapetana, i jednog papu – Paolo II. (1446.). Za oslikavanje unutrašnjosti male seoske crkve mogli su stoga angažirati vrhunske slikare onog vremena (vjerovatno se radi o dvojici talijanskih slikara, koji su djelovali pod utjecajem Giotta). Sačuvane freske prikazuju Krista na prijestolju te prizore iz legendi o svetom Nikoli: *Rođenje sveca, Sv. Nikola obara Artemidino drvo i Zlatnu legendu*. Crkva je dobro sačuvana; u njoj se slavi sv. misa za kvaterne nedjelje. Vrijedni retabli i kipovi iz nje čuvaju se u prostoriji župnog stana pokraj župne crkve. Jedan veliki retabl čeka na restauraciju. Prijašnji župnik, vlč. Atilije Krajcar, puno je radio na održavanju i čuvanju kulturne baštine.

Crkva sv. Marije Magdalene (Svetog Blaža), izgrađena u 16. st. na mjestu starije iz 12. stoljeća, nalazi se u zaseoku Pahovići pa se ovo mjesto po ovoj crkvi prije 1945. godine zvalo Sveta Magdalena. Crkva je više puta pregradivana. Veleposjednik *Ragazzi* iz obližnje Vižinade (podrijetlom iz Dubrovnika) koji je oko crkvice imao svoje posjede dao je crkvu 1770. potpuno preurediti i odredio joj novog zaštitnika – sve-

tog Blaža. S vremenom je svetkovanje ovog sveca preraslo u najveću godišnju proslavu u Rakotulama te se sada svake godine u veljači, na dan sv. Blaža, tu priređuje izložba vina, meda i domaćeg kruha. Godine 2010. crkvu su obnovili preč. Petar Pahović i njegov brat Benjamin Pahović, a blagoslovljena je po biskupu Ivanu Milovanu.

Don Luka Kirac, svećenik i narodnjak

S Rakotulama se neraskidivo povezuje svećenik, narodnjak, povjesničar-amater, neumorni proučavatelj istarske povijesti i borac za malog čovjeka, don Luka Kirac, trn u oku austrijskih, a kasnije i talijanskih fašističkih vlasti, koji je bio prisiljen napustiti rodnu župu Medulin te je nakon godina izgnanstva premješten (zatočen) u Rakotule i tu proživio posljednjih desetak godina života kao mjesni župnik (Medulin, 1860. – Rakotule, 1931.). Tu je dovršio svoje *Crtice iz istarske povijesti* (1928.) u kojima se obračunava s tendencioznim iridentističkim tumačenjem povijesti Istre, koja prešuće i ignorira činjenice koje ukazuju na duboko ukorijenjeno slavenstvo (hrvatstvo) ovih prostora. Od 1902. do 1935. brdovitim je krajobrazom podno Rakotula vijugala *Parenzana*, uskotračna željezница koja je povezivala Poreč i Trst. Nakon ukinuća pruge, tračnice su demontirane i ukrcane na brod za Abesiniju (Etiopiju), ali brod nikad nije stigao na odredište, završivši zajedno s teretom na dnu Sredozemnog mora. Trasa Parenzane koristi se danas kao atraktivna pješačko-biciklistička staza.

Brojčano je župa iz II. svjetskog rata prepolovljena, mnogo je ljudi iselilo. Sto se tiče vjerskog života i življene vjere, narod je uvijek bio uz svoje svećenike, duhovnike. Seoska sredina, pitoma, pogodna je tomu da se može čuti Božji glas i da ima snage poduprijeti tu odluku, da se to prihvaća kao nešto lijepo i dobro i da nađe na podršku okoline.

U takvu je ozračju župa iznjedrila niz duhovnih zvanja: svećenici – Petar Pahović, Ivan Macinić, Ivan Kramar, Ilija Jakovljević, pa časne sestre – Milena i Palmira Kramar, Zorka Kuzma te pokojna s. Eufemija Đanina Kuzma koja je bila na službi u Rimu. Iza II. svjetskog rata bilo je

dosta polaznika iz Rakotula u sjemeništu, o čemu se točnu kronologiju može pogledati u župnim knjigama. Tijekom tridesetak godina župnikovanja vlč. Atilija Krajcara u župi su održane dvije duhovne obnove po tjedan dana: 1989. (pater Jerko Valković) i 1999. (vlč. Marčelo Lakošeljac). Cijelo se vrijeme, uz sve redovite aktivnosti, u župi puno radilo s ministrantima, organiziralo se razne susrete i vjerska događanja.

**“VEĆ TADA – KAŽE VLČ.
PETEH – VIDIO SAM KAKO
SU SE LJUDI SPREMNI
ANGAŽIRATI, VOLJNI
I ŽELJNI DA SE NEŠTO
NAPRAVI. BISKUP ME
PITAO BIH LI ŽELIO BITI
ŽUPNI UPRAVITELJ. NIJE
MI BILO TEŠKO JER SAM
LJUDE BIO VEĆ NEKAKO
UPOZNAO, STUPILI SMO U
KONTAKT I NASTUPILA JE
LIJEGA SURADNJA. LJUDI
SU MI PUNO POMOGLI
DA MOGU PRIHVATITI I
IZVRŠITI ONO POSLANJE
KOJE MI JE BISKUP DAO.”**

Župa danas

O sadašnjim vremenu i prilikama u župi sv. Roka Priznavaoca razgovaramo s mladim i poletnim župnikom Josipom Petehom koji je u Rakotule došao prvi put prošle godine u prvom mjesecu, mijenjajući vlč. Atilija Krajcara koji se bio razbolio. Mijenjao ga je za nedjeljne sv. mise jer je bio u Pazinskom kolegiju na službi kao odgojitelj. Tu je mladi župnik naišao na otvorenost prema Crkvi i življenu vjeru. “Već tada – kaže vlč. Peteh – video sam kako su se ljudi spremni angažirati, voljni i željni da se nešto napravi. Biskup me pitao bih li želio biti župni upravitelj. Nije mi bilo teško jer sam ljudi bio već nekako upoznao, stupili smo u kontakt i nastupila je lijega suradnja. Ljudi su mi puno pomogli da mogu prihvativi i izvršiti ono poslanje koje mi je Biskup dao.”

KRONIKA

Jedna od stvari koja je pokrenuta jest župni zbor. Do tada je vlč. Krajcar započinjao pjesmu i ljudi su prihvaćali. Osjetila se potreba za formiranjem zbora, odabirom pjesama koje će se pjevati. Župljeni su došli s idejom, a novi župnik trebao je samo podržati. Oko organiziranja i rada zbara svojski se angažirala doktorica Vera Pahović Košeto, specijalist obiteljske medicine, koja nesobično daruje svoje vrijeme za zajedničko dobro župe. Župni zbor, koji se sada počeo okupljati, redovito vježba. "Dobili smo novog župnika i ponosni smo na to. Izvrstan je, dobro se slaže s mladima, s djecom u školi. Opet smo pokrenuli zbor koji je bio ostario, poradili na tome da se obnovi mlađim snagama. Okupili smo stare i nove članove, uključili osnovnu i srednju školu i ostale župljane. Održavamo kontinuitet, da se sv. mise uveličaju, kako novi župnik sugerira, a i on s nama vježba. Ja živim u Rakotulama – svjedoči doktorica Pahović Košeto – a radim u Pazinu; živeći vjeru, poletno i radosno, ugrađujem u svoje zvanje liječnika jednu drugu dimenziju da lakše i kvalitetnije djelujem."

Tradicija uređenja crkve bila je u župi generacijama njegovana. Pred nekoliko mjeseci uključile su se u rad oko uređenja crkve Sandi Koraca i njena sestra Doris.

Znale su i prije doći u pomoć gospođama Olgi Močibob i Jolandi Kramar koje su tijekom dugog vremena nesobično čistile i uređivale crkvu. Na sastanku župljana predložili su njih dvije sestre da nastave uređivati i čistiti crkvu i tako naslijede vrijedne župljanke Olgu i Jolandu, koje zbog poodmaklih godina i bolesti to više ne mogu. Radost služenja bližnjima osjeća se u riječima djevojke Sandi: "Mene to ispunjava, pruža zadovoljstvo. Nikakva plaća i novac ne može to platiti. Dok ne uđeš u to, ne možeš osjetiti koliko vjera pomaže i olakšava u svemu. Bez Boga ne bi se moglo nikako. Pogotovo kad napraviš nešto dobro i lijepo, i kad su ljudi sretni da je nešto napravljeno. A to se može kad se približimo Bogu koji nam daje snage. Osjećam se ispunjenja i sretnija ugrađujući sebe u dobro zajednice."

Dario Koraca, koji je radni vijek proveo u Rijeci, pred 15 godina vratio se na svoje korijene, u rodnu župu, dva manda bio je član župnog vijeća, u zvonarskoj službi naslijedio je svog oca Dragutina. Vezan uz Crkvu, Dario je desna ruka svim župljanima koji dođu. Godinama se nesobično daruje, ljudima i svećenicima uvijek na usluzi. "Prid 15 lit s vlč. Atilijom smo se povezali, sprijateljili. Je vidja da bin pomoga svojoj rođnoj župi", reka je župnik Krajcar. Radim bez naknade. Nič ne uzimam od ljudi. Vjera je bila vajk živa poli nas." Govori o tome koliko truda, vremena i dobre volje treba uložiti u službu zvonjenja. A uočava i potrebu da se zvonik obnovi. "Bi trebalo ga obnoviti, staviti nove grede, daske, škale..." U crkvi su dosta napravili inicijativom prijašnjeg župnika

Krajcara. Postavljene su električne svijeće i kamena postolja na oltarima. A dolaskom novog župnika vlč. Peteha, uređeni su oltarići Majke Božje i sv. Antuna u crkvi, organizirana proslava sv. Roka, a krenuo je i župni vjeronauk. Mladi su se angažirali oko čitanja na nedjeljnim misama, a vrlo su aktivni ministranati koji dosta vježbaju i rado dolaze. Župnik održava župni vjeronauk za krizmanike i prvopričešnike i još dvije skupine. Za svetkovinu patrona župe sv. Roka skupi se cijela župa, i oni koji inače nisu redovito aktivni. U korizmi redovit je Križni put, dosta se ljudi odazove, pa se tako pripremaju za proslavu Uskrsa. Kad su Marijine pobožnosti, moli se krunica, ali su krunica počeli moliti cijelo vrijeme, nedjeljom prije mise, a u Marijinim mjesecima i tijekom tjedna.

Prvo iskustvo mladog svećenika u seoskoj župi. Izazovi i poticaji. Naći sebe među tim jednostavnim ljudima koji u životu žive svoju vjeru. O tome vlč. Peteh svjedoči. "Radeći ovo kratko vrijeme iznenadio sam se zapravo koliko čovjek može naučiti od tih ljudi koji svakodnevno žive svoj kršćanski život. Ja sam poslan kao pastir, kao onaj koji bi trebao voditi, a ja zapravo mogu od njih puno naučiti. Božja snaga i Božje vodstvo, suradnja ljudi, pomažu mi da mogu ne samo izdržati u svom radu nego da uistinu budem sretan i zadovoljan s onim što činim. Radosno je doći u takvu sredinu gdje ljudi stvarno traže Boga. Osjeća se povezanost ljudi i povjerenje u snagu svetih sakramenata. Tu kad se pjeva, svi pjevaju, kad se moli, svi mole. Osjeća se veliko zajedništvo među ljudima."

Obiteljski susret u Varaždinskoj biskupiji

VARAŽDIN: U prostorijama Obiteljskog centra Varaždinske biskupije u subotu 3. studenog 2012. održan je susret s ciljem trajne formacije i edukacije suradnika u bračnom i obiteljskom pastoralu. Susretu su se pridružili i bračni i obiteljski savjetodavci iz nekoliko biskupija. Na početku susreta prisutnima se obratio predstojnik Obiteljskog centra Varaždinske biskupije preč. Josip Koprek. Nakon uvodne molitve pozdravio je sve prisutne i zaželio ugodan i plodonosan rad. Nazočnima se obratio i voditelj Bračnog i obiteljskog savjetovališta Varaždinske biskupije Branko Pagadur na čiju je inicijativu organiziran ovaj susret.

Predavanje "Pastoral braka i obitelji pred novim izazovima" održala je zatim dr. sc. Veronika Reljac, obiteljski savjetodavac, psihoterapeut, prof. pri Katedri pastoralne teologije KBF-a u Rijeci. Prof. Reljac u svome se predavanju osvrnula na tradicionalne obitelji, ali i obitelji kojih je sve više u našem društvu: na jednoroditeljske obitelji, na obitelji s djecom s posebnim potrebama, na bračne supružnike koji nemaju djece. Istaknula je važnost zauzetosti Crkve, u širem smislu, za probleme ovakvih obitelji, naglasila važnost prihvaćanja i služenja takvima u župnim zajednicama u kojima žive i promjena kojih bi se trebali držati svi koji sudjeluju u obiteljskom pastoralu da

bi učinkovitije pomogli obiteljima. Nakon predavanja održana je radionica pod naslovom "Razvojne faze u obiteljskom životu" koju je vodila Zdenka Pantić, prof. psihologije i sociologije, psihoterapeutica i edukatorica iz Zagreba. Sudionici su uz njezino vodstvo analizirali očekivane i moguće probleme s kojima se suvremena obitelj susreće svakoga dana. Sudionici skupa, njih dvadesetak, a među njima su bili i predstavnici Hrvatske zajednice bračnih susreta s područja Varaždinske biskupije, aktivno su sudjelovali u radionicama i izrazili veliko zadovoljstvo, kako s održanim predavanjem, tako i s radionicom koja je osvijestila postojeće i moguće probleme s kojima se susreće današnja suvremena obitelj. Nakon predavanja i radionice domaćini su prisutne počastili ručkom gdje se nastavilo s razmjrenom iskustvama i razmišljanja o temama iz obiteljskog pastoralu. Prisutni su se također upoznali

s problemima i preprekama s kojima se susreću u radu s obiteljima. Predstojnik je gostima koji su prvi put u Obiteljskom Centru uručio prigodne poklone za uspomenu. Nakon ručka Branko Pagadur je sudionike odveo u obilazak Bračnog i obiteljskog savjetovališta koje se nalazi u drugoj zgradici, nedaleko Obiteljskog centra. Obiteljski centar Varaždinske biskupije i način njegove organizacije i vođenja zaista je dobar primjer rada u okviru obiteljskog pastoralu, međutim, predstojnik je posvećen samo tome i ima učinkovit tim koji može razvijati daljnje djelatnosti i postizati dobre rezultate. Nadalje, lociran je u središtu grada Varaždina, ima dovoljno prostran parking i odgovarajuće je opremljen za održavanje takvih i sličnih susreta pa je i po tim uvjetima daleko ispred Ureda za obitelj nekih drugih biskupija. (Patricia RADOŠIĆ-ŠABALJA)

Pohod kraljeva lovrečkim jaslicama. U ulozi Svetе obitelji: Željka Šaina, Dean Knapić i maleni Lean Knapić – 2. veljače 2013.

Od Greccia svetog Franje Asiškog do Gračića i Svetog Lovreča Pazenatičkog

GRAČIŠĆE, SV. LOVREČ PAZENATIČKI: Daleke 1223. godine pokraj mjesta Greccio u Italiji, sveti Franjo Asiški, zajedno sa svojim prijateljem Giovannijem Veletom i uz dopuštenje pape Onorija III., organizirao je prvo uprizorenje živih jaslica. U životopisu sveca različiti pisci svjedoče kako je Franjo u toj božićnoj noći sakupio pastire, seljake, plemiče, redovnike, zanatlije i siromašne ljude oko spilje u tom gradiću. Svatko je donio ponešto: kruh, jaja, mlijeko ili janje kako bi dobra podijelili sa siromašnima i tako se prisjetili siromašnog Isusa kojeg su u trenutku njegova rođenja također darivali mještani Betlehema. Sveti Franjo je u trenutku uprizorenja Spasiteljeva rođenja i međusobnog darivanja mještana uskliknuo: "Ovo je blagdan nad blagdanima!"

Od tog događaja potjeće i tradicija postavljanja jaslica u našim kućama i crkvama za vrijeme božićnih blagdana. Uprizorenje Isusova rođenja "uživo" njeguje se posebno u Italiji, a posljednjih godina i kod nas. U Gračiću po peti, a u Svetom Lovreču Pazenatičkom po treći put, mještani su se nekoliko mjeseci pripremali kako bi o Božiću razveselili i u srca svih posjetitelja prizvali tajnu i ljepotu one noći u kojoj je Bog poslao svoga Sina da nam pokaže svoju neizmjernu ljubav. Fotografije koje donosimo samo su neki od trenutaka uhvaćeni u objektivu kako bismo vam dočarali ugodaj živih jaslica istarskih Betlehema uprizorenih u ovo božićno vrijeme.

Pastirice iz Svetog Lovreča na gostovanju u Gračiću, ispred "Svratišta" u kojem je izloženo 50-ak jaslica koje je moguće pogledati do blagdana Sviećnice – 2.veljače 2013.

Pastirice predu vunu dok čuvaju ovce u jednom od mnogih torova za životinje izgrađenih za ovu prigodu u Svetom Lovreču.

Poklon triju kraljeva malom Isusu u gračaškoj štalicu. U ulozi Svetе obitelji: Marino, Danijela i mali Petar Ujčić.

Jaslice u crkvama i kućama diljem Istre

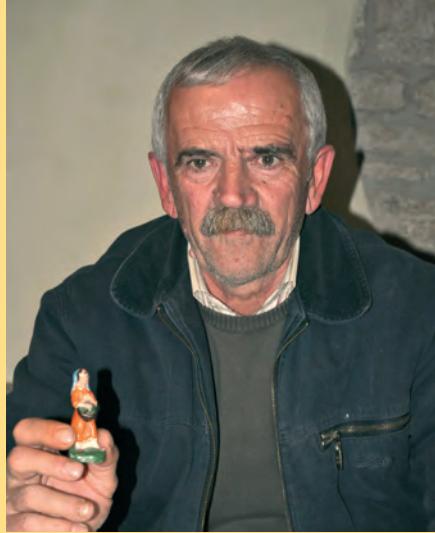
BADERNA: Jaslice u župnoj crkvi posvećenoj Rođenju Blažene Djevice Marije. Izradili: Ante-
nio Pršurić, Davor Kuharić, Đanfranko Legović i Orlando Pastorčić.

Užupnim crkvama diljem Biskupije u božićno vrijeme već se tradicionalno postavljaju jaslice koje nam na slikovit način dočaravaju Betlehem i događaj koji se u njemu dogodio prije dvije tisuće godina. Donosimo vam fotografije nekoliko jaslica uprizorenih ovog Božića.

Posebno nam je draga istaknuti jaslice koje već 52. put u neprekinitom slijedu izrađuje gospodin Mario Herak iz Svetog Lovreča u svojoj obiteljskoj kući. Svoju ljubav prema izradi jaslica rado prenosi na svoju djecu i unuke, a izrađuje ih, kako i sam kaže, da oko malog Isusa okupi svoju obitelj i brojne prijatelje koji ih svake godine posjećuju. Jaslice je moguće posjetiti svakim danom u popodnevним satima do 31. siječnja.

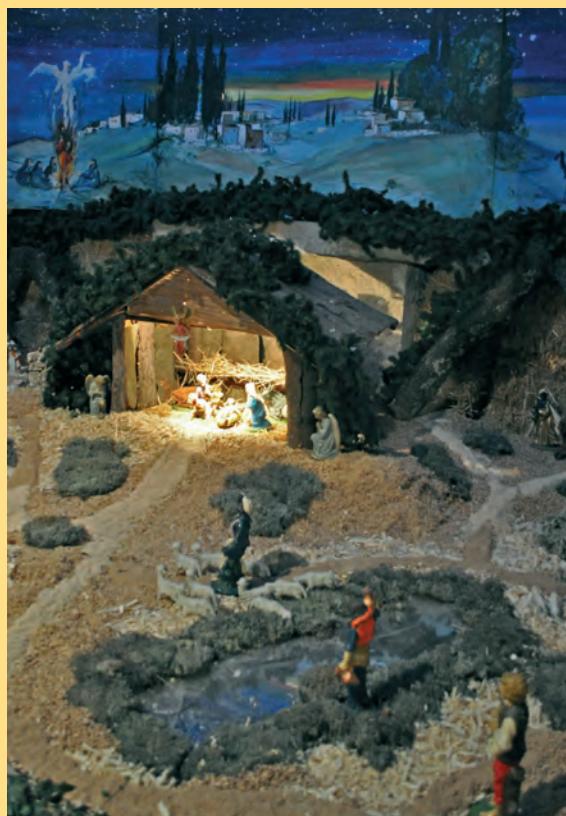
Ispred jaslica sa unukama Mateom i Vitom.
Tradicia se prenosi.

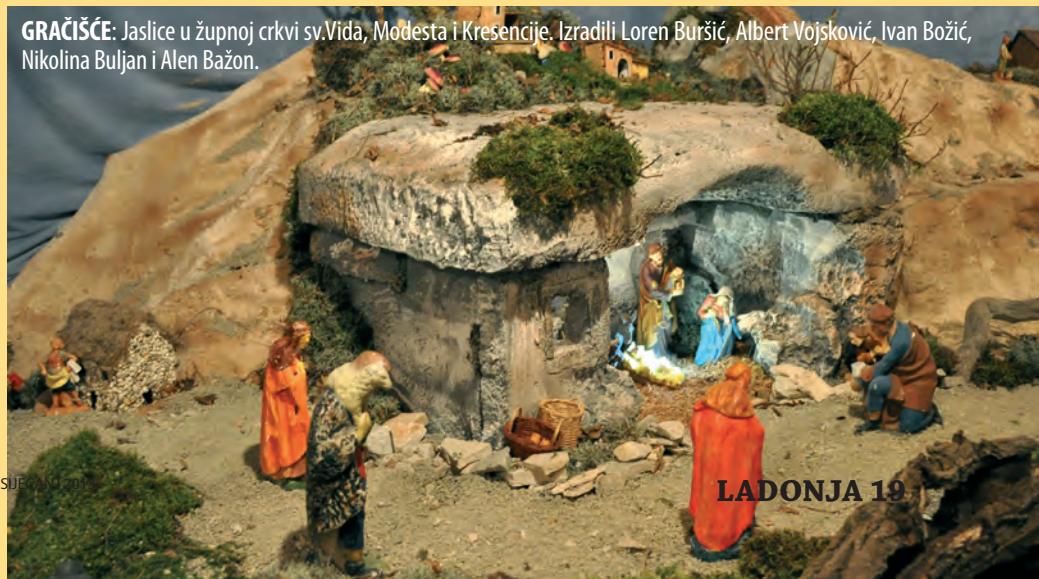
Gospodin Mario Herak pokazuje figuricu iz 1960. godine, jedinu sačuvanu od prvog kom-
pleta kojeg je dobio na dar kao dječak kada je
počeo sa izradom jaslica.

U obiteljskoj kući po 52. put izrađene jaslice
koje okupljaju članove obitelji i prijatelje.
Mario Herak sa ženom Marijom, kćerkom Gor-
danom i unukom Mateom.

SVETI LOVREČ: Jaslice u župnoj crkvi svetog Martina
Biskupa. Izradili: Vinko Laković, Mario Rajko, Josip
Mikuljan, Milan Mendiković i Klaudio Prodan.

GRAČIŠĆE: Jaslice u župnoj crkvi sv.Vida, Modesta i Kresencije. Izradili Loren Buršić, Albert Vojsković, Ivan Božić,
Nikolina Buljan i Alen Bažon.

Papa PRIZNAO BULEŠIĆEVO MUČENIŠTVO

✉ ALDO SINKOVIĆ

RIM: Vijest o odluci Svetog Oca da se mučenik i sluga Božjeg Miroslav Bulešić može proglašiti blaženim i uzdignuti na čast oltara, obradovala je sve hrvatske vjernike, ali napose Istru i one koji su se godinama za to zalagali. Među njima je i rektor Papinskog hrvatskog zavoda u Rimu, mons. Jure Bogdan, koji je nakon završetka biskupijskog procesa 2004. preuzeo vodstvo postulature u Rimu i velikim naporom priveo je kraj. Iskoristili smo priliku za kraći razgovor o cijelom postupku, koji kao i svaka kauza nije bio bez problema. Bilo je i delikatnih trenutaka. Svi su ljudi ukorijenjeni u određeni geografski prostor i time su uvjetovani. O kauzi je mons. Bogdan više progovorio i navijestio skorašnju beatifikaciju na svetkovinu Svih svetih 1. studenoga prošle godine na rimskom groblju Campo Verano. Svećenicima i mnogobrojnim sestrama redovnicama, koje su došle na groblje, predstavio je Bulešića i razvoj procesa za njegovu beatifikaciju.

L: Monsinjore, Vi ste postulator za proglašenje blaženim služe Božjega Miroslava Bulešića. Konačno je i Papa priznao njegovo mučeništvo. Osam godina radili na tome. Na koje ste sve teškoće naišli?

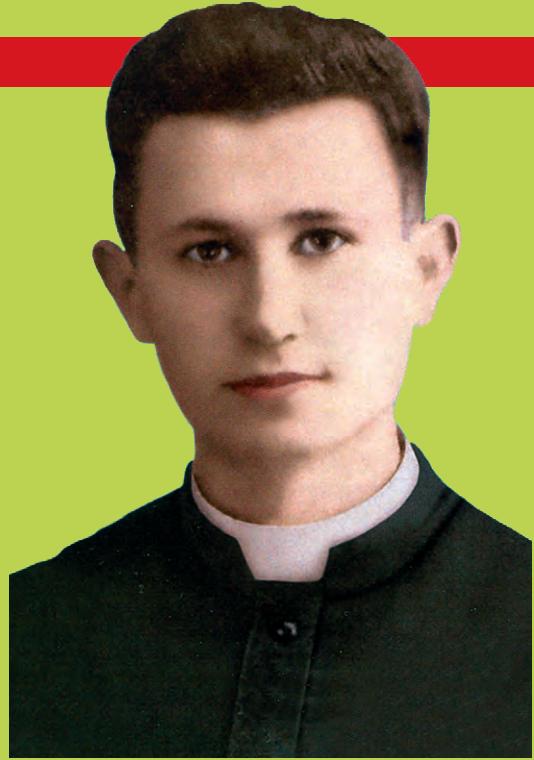
JURE BOGDAN: Kad me biskup Ivan Milovan zamolio da prihvatom službu postulatora, bio sam svjestan da je to posao koji zahtijeva vremena, strpljivosti i upornosti. Služba rektora Zavoda i crkve sv. Jeronima traži potpunu osobu pa je prvi problem bio vrijeme. Druga je poteškoća što sam prihvatio posao za koji se prije nisam spremao pa je trebalo učiti u hodu. Valja dobro paziti da se ne napravi pogrešan korak. Uz redovite kontakte s Kongregacijom za proglašenje svetim, za obavljanje "tehničkih" poslova u postupku, prvi i najteži zadatak bio je pronaći nekoga tko će napisati "poziciju". Trebalо je na temelju svih dokumenata koji su završetkom

biskupijskoga postupka stigli u nadležnu Kongregaciju u Rim i drugih dostupnih dokumenata, napisati knjigu u kojoj se opisuje život i djelo služe Božjega, okolnosti u kojima je živio i ubijen iz mržnje prema vjeri. Trebalо je nepobitno dokazati da je don Miroslav Bulešić kršćanski mučenik. Posao pisanja pozicije prihvatio je mons. Fabijan Veraja, svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije, umirovljeni podtajnik Kongregacije za proglašenje svetima, svjetski poznat stručnjak u ovoj materiji. Premda je u visokoj životnoj dobi, posao je uspješno priveo kraj. Nakon toga kauza je krenula u redovitu proceduru.

**TREBALO JE NEPOBITNO
DOKAZATI DA JE DON
MIROSLAV BULEŠIĆ
KRŠĆANSKI MUČENIK. POSAO
PISANJA POZICIJE PRIHVATIO
JE MONS. FABIJAN VERAJA,
SVEĆENIK SPLITSKO-
MAKARSKE NADBISKUPIJE,
UMIROVLJENI PODTAJNIK
KONGREGACIJE ZA
PROGLAŠENJE SVETIMA,
SVJETSKE POZNAT
STRUČNJAK U OVOJ
MATERIJI. PREMDA JE U
VISOKOJ ŽIVOTNOJ DOBI,
POSAO JE USPJEŠNO PRIVEO
KRAJU.**

L: Biskupijski je proces inače trajao više od 40 godina. U moje vrijeme, pedesetih godina, u Istri se nije smjelo ni spominjati njegovo ime, iako smo, preko prepričavanja, mnogo čuli o njemu. Tako da je postao neka vrsta mita. Možda se i danas u našoj domovini premalo govori o don Miroslavu Bulešiću i njegovoj poruci mladima, posebno svećenicima?

JURE BOGDAN: Od smrti služe Božjega Miroslava Bulešića do potpis-

anja dekreta o mučeništvu 20. prosinca 2012. godine, prošlo je 65 godina i nepuna tri mjeseca. Nakon mučeničke smrti nije bilo dopušteno pokopati ga u rodnom mjestu. Pokopan je na mjesnome groblju u Lanišću. Ondašnje komunističke vlasti sve su učinile kako bi se svaki spomen na njega zaboravio. Njegovu su smrt, na sramotnim sudskim procesima i u novinskim člancima i drugim medijima, prikazivali na iskrivljen način. Bogu hvala da povijest pišu događaji, a ne pobednici. Bila su to desetljeća u kojima je u našoj zemlji i cijeloj bivšoj državi u strukturama vlasti vladala mržnja prema Crkvi. Bog ima svoje planove i načine koje ne mogu nikakve vlasti ograničiti ni uništiti. Glas o njegovu mučeništvu prenosio se tiho, od usta do usta. Uspomena na njega živjela je u srcima istarskih i drugih katolika. Prenosila se s koljena na koljeno i izvan njegove rodne biskupije. U tim okolnostima mons. Dragutin Nežić učinio je pravi herojski čin kad je već 1956. započeo biskupijski proces za kanonizaciju služe Božjega Miroslava Bulešića. Četrdeset godina nakon njegove smrti, 24. kolovoza 1947., biskup mons. Antun Bogetic i nadbiskup Josip Pavlišić predvodili su u Svetvinčentu 1987. molitveni spomen i otkrili nadgrobnu ploču s njegovim imenom. Premda je komunistički sustav u Jugoslaviji bio već dobro uzdrman, vlasti su zestoko kritizirale ovaj postupak biskupâ. Ovo su samo neki od pokazatelja prilika u kojima je živjela Crkva u Jugoslaviji. Uspostavom neovisne hrvatske države slobodno se pristupilo izučavanju djela, nastavku i zaključenju biskupijskoga procesa za kanonizaciju. Složio bih se s Vama u ocjeni da premalo poznajemo ovog vrijednog i čestitog svećenika. Držim da će godina koja je ispred nas svima nama više pomoći da upoznamo njegovu svećeničku

Spomen zadušnica HRVATSKOM mučeniku

Viktor Kancijanić (1945. - 1972.)

duhovnost, mладеначки полет и kršćanske krjeposti koje je živio na herojski način.

L: Znamo da za proglašenje mučenika blaženim nisu potrebna čudesa. Je li ipak došlo zagovorom don Miroslava Bulešića do nekih prirodno neobjašnjivih pojava?

JURE BOGDAN: Katekizam Katoličke Crkve jezgrovito nam govori što Crkva drži o mučeništvu: "Mučeništvo je vrhovno svjedočanstvo dano za istinu vjere; označuje svjedočanstvo koje ide do smrti. Mučenik daje svjedočanstvo za Krista umrlog i uskrsloga, s kojim je sjedinjen ljubavlju. On podnosi smrt činom jakosti." (KKC br. 2473) U poslanici Rimljana rimokršćanski mučenik sv. Ignacije Antiohijski piše: "Pustite mi da postanem hranom zvijeri. Po njima bit će mi dano da prisprijem Bogu." U dosadašnjem postupku za beatifikaciju pozornost smo usredotočili na činjenicu mučeništva. Sada se treba dobro pripremiti za beatifikaciju. Ne toliko na ono izvanjsko što se dogodi i brzo zaboravi, nego na duhovnu pripremu. Treba dobro upoznati vrline i svećeničku duhovnost ovog mladog Božjeg čovjeka koji je živio iz vjere. On je model za naslijedovanje. Svećenik čist, neporočna života, sinovski odan Blaženoj Djevici Mariji, čovjek Crkve, čovjek Božji.

L: U ovogodišnjem Adresaru hrvatskih rimskih studenata posvetili ste dvadesetak stranica don Miroslavu Bulešiću i na taj ga način predstavili mladim studentima i općenito hrvatskoj zajednici u Rimu. Koji su Vas razlozi vodili da to učinite upravo sada?

JURE BOGDAN: Razlog je puno zbog kojih smo ovogodišnji Hrvatski rimski adresar posvetili Bulešiću. U 2013. godini navršava se 450. godina od odluke Tridentskoga sabora o uspostavi sjemeništa. Teško je zamisliti kako bi se razvijala i kako bi apostolski Crkva djelovala od XVI. stoljeća do danas bez ustanove u kojoj se prepoznaju i njeguju klice svećeničkoga poziva, odgajaju i sazrijevaju mladići koji će obavljati svećeničku službu.

Don Miroslav je prošao dobru sjemenišnu formaciju. Njegova spremnost na mučeništvo plod je i dobrog obiteljskog i sjemenišnoga odgoja u Kopru, Gorici, Rimu (Francusko sjemenište i Lombardijsko sjemenište), kao i sveučilišnoga studija na Gregoriani. Rado je dolazio u Papski hrvatski zavod sv. Jeronima od kojega je primao i određenu novčanu potporu u vrijeme studija. To se dobro vidi iz njegova duhovnog dnevnika. Bio je talentiran, radio je na sebi. Bio je spreman učiti, stalno učiti od svoga božanskoga Učitelja, preko ljudi koje mu je Božja providnost udijelila kao poglavare, odgojitelje, učitelje i profesore. Trudio se na svim područjima kako bi se što bolje pripravio za svećeništvo. U

bogatome višestoljetnome i milenijskome iskustvu, kod svećeničkih pripravnika Crkva polaze veliku pozornost na ljudsku, duhovnu, pastoralnu i svećeničku formaciju. Četiri su to stožera na kojima počiva dobar odgoj u sjemeništima. Ni u jednom se ne smije pretjerati na štetu drugoga, ali ni uzmanjkat. To uvelike ovisi od odgojitelja u sjemeništima i profesora na teologijama i fakultetima. S druge strane, odgajanik koji je spremjan učiti, svjestan je da je Bog onaj koji svojom milošću sve zalijava i čini da uzraste. I tako su se mnogi vinuli visoko do vrhnaca svetosti, kao i naš budući blaženik. Ako su mogli toliki, ako je mogao sluga Božji Bulešić, zašto to ne bi mogli i današnji brojni hrvatski studenti i studentice u Rimu? A i Ti koji ovo čitaš?

Sveti Otar Benedikt XVI. proglašio je Godinu vjere koja je upravo u tijeku. Nema dobrog svećenika, katoličkoga laika, nema svetosti, bez iskrene djetinje vjere, povjerenja u Boga. Vjera je nezasluženi dar, milost. Ako li čovjek ne surađuje s Božjom milošću, ne hrani svoju vjeru, može ju izgubiti. Ako li surađuje s Bogom u vjeri, spremjan je biti svjedok u svim okolnostima i sredinama, u zgodno i nezgodno vrijeme. Bog ga krije. Zahvalni smo Svetome Ocu što ćemo u Godini vjere dobiti novoga blaženika koji svojom vjerom neodoljivo privlači i sve nas poziva na radikalno naslijedovanje božanskoga Učitelja.

L: Kao postulator stekli ste veliko iskušto u komuniciraju s Kongregacijom za proglašenje svetaca. Hoćete li nastaviti raditi i na proglašenju svetim don Miroslava Bulešića?

JURE BOGDAN: Dok mi prilike budu dopuštale, spremam sam i dalje davati svoj doprinos za proslavu na oltaru sluge Božjega Miroslava Bulešića. Ovom prigodom želio bih zahvaliti na povjerenju umirovljenome biskupu mons. Ivanu Milovanu koji mi je povjerio službu postulatora. Kad sam prihvatio, stalno me u tome podržavao. Živo se zanimalo za kauzu. Isto tako i mons. Vjekoslav Milovan, vicepostulator, i mnogi drugi iz Istre i drugih dijelova naše domovine. Rektori lombardijskoga i francuskoga sjemeništa u Rimu ponosni su da će njihov pitomac biti proglašen blaženim. Više hrvatskih ljudi u Rimu sve ovo vrijeme pokazivalo je interes za kauzu. Današnji rezidencijalni porečko-pulski biskup mons. Dražen Kutleša od svoga imenovanja za biskupa živo se zanimalo za kauzu i isto me tako podržavao na svim razinama. Otkako je biskup, nijedan susret ili telefonski razgovor nije prošao bez Bulešića. Hvala obojici biskupa na svesrdnoj podršci. Hvala i svima ostalima. Lakše je raditi i truditi se kad znate da iza sebe imate biskupa koji Vas prati i podržava.

TINJAN: U župnoj crkvi i na groblju u Tinjanu održana je u subotu 14. prosinca 2012. spomen komemoracija Viktoru Kancijaniću, rođenom 1945. godine u Tinjanu, a poginulom ljeti 1972. u BiH. Misu je predvodio njegov rođeni brat, vlč. Marijan Kancijanić, a nazočila su još trojica svećenika iz Tinjana i Kringe te dr. Juraj Kolarić iz Zagreba i vlč. Anto Jelić iz Sarajeva. Na komemoraciji je, uz četrdesetu obiljetnicu smrti, uz brojnu rodbinu, nazočilo i pedesetak članova braniteljskih udruga te nekoliko članova Družbe braće hrvatskog zmaja. Poslije mise je na groblju položen vijenac i zapaljene su svijeće, a govornici su, među kojima i gospodin Božo Vukušić, autor knjige Hrvatsko revolucionarno bratstvo – Rat prije rata, istaknuli potrebu da se iz povjesnog zaborava, po preporuci europskih Deklaracija, Hrvatskog sabora i Biskupske konferencije, izvuku žrtve totalitarnih sustava, kojima sigurno pripada, kad je riječ o Istri, i pokojni Viktor Kancijanić. On je, s još organiziranih osamnaest sudrugova ušao 1972., iz Austrije u Jugoslaviju i pokušao u okviru akcije "Feniks" podignuti ustanak na graničnom području Hrvatske i BiH s ciljem osamostaljenja Hrvatske i izbavljenja Hrvata iz jugoslavenskog komunističkog državnog okvira. Taj pokušaj nije uspio jer su snage JNA i policije u potjeri većinom poubijale ovu skupinu, a nekolicina je kasnije na sudu u Sarajevu osuđena na smrt. Kancijanić je poginuo 1. srpnja u selu Rumboci (BiH) i do danas njegov obitelji nisu predani posmrtni ostaci niti se zna njegov grob. Vlč. Jelić je svjedočio, kako je on bio mladomisnik i kako je taj dan bio kod rodne kuće te je doživio metež, pucnjavu i naredbu policije: "Ubijte Kancijanića." Novo vrijeme demokratske Hrvatske treba konačno potaknuti da se na povjesno-znanstvenom i komemorativnom planu istraže i prikažu sudbine tolikih Istrana koji su u poslijeratnom razdoblju nastradali ovdje ili bježeći preko granice i preko mora. Nema potrebe da se te crne mrlje komunističke strahovlade prepuste vječnom zaboravu. Bio bi to nov zločin. (G. C./M. S./A. Š.)

More pasat anke stuo liet ma mi našo užanco nećemo pozabit

 ANA CVITAN

GRAČIŠĆE Novoizdana knjiga "Govor Gračišća" mlade profesorice hrvatskoga jezika i književnosti, članice Predsjedništva Matice hrvatske u Puli, Alvijane Klarić, svjedoči o tome kako je knjiga još uvijek jedan od medija koji ma trajnu vrijednost u očuvanju naše kulturne baštine. Naime, u listopadu je u Pazinu, a potom u prosincu u Puli, knjiga, kojoj je cilj sačuvati jezičnu baštinu gračaškog govora, predstavljena javnosti. Budući da detaljna i cijelovita studija govora Gračišća do danas nije postojala, ova knjiga velik je kulturni doprinos ovom gradiću i njegovu stanovništvu.

Knjiga "Govor Gračišća" svjedoči o bogatstvu hrvatskog jezika koji, osim pođe na tri ključna dijalekta, obiluje mnogim poddijalektima i idiomima. Ponekad i svako selo, udaljeno samo jedan kilometar, obiluje različitostima i nijansama bilo u izgovoru, bilo u slaganju rečenica. Upravo je ova studija dokaz tome. Autorica se, naime, koncentrirala na govor Gračišća i istraživanjem dokazala posebnost govora tog gradića za koji vrijedi: "Ako nisi va Gračišću nikat bi, to je kako da se nikat nisi ni rodi".

Prije svega, u njenoj se knjizi očituje ljubav prema kraju u kojem je rođena i svjesnost velikog bogatstva koja ta mala sredina posjeduje, polazeći od govora, sve do običaja, radnih navika, kulturnih manifestacija, obiteljskog života i vrijednosti.

Iako cilj knjige nije bilo opisivanje života i kulture Gračišćana, ona obiluje jezičnim primjerima koji na jedan neizravan način svjedoče upravo o životu Gračišćana, primjeri su za to riječi, izreke i rečenice koje je autorica sakupila terenskim istraživanjem i iskoristila ih kao primjere za jezičnu analizu. Tako u njenu tekstu na-

lazimo rečenice kojima je cilj dati primjer nekog jezičnog izuzetka, a koje govore o poljodjelstvu, npr. *Poškro(p)ili smo ih i sumferali; Po mesecine smo doma žito peljali da nas ne bi komari šćipali ili o radnjama iz domaćinstva: Spekla san pinco i povetic; Triebalo je brzo skuhat jes as delafci so bili lacni, Smo imeli goveda i mi dica smo orali za posejat malo senici ili pak običajima: Za Vazan i Božić smo cuvali jeno kokos; Na Malo Svetu Mariju je bila masa.*

Knjiga je podijeljena u osam poglavlja. U uvodu knjige donosi se klasifikacija govora u Istri koju su napravili različiti autori, a koja ukazuje na postojanje različitih čakavskih dijalekata na Poluotoku. Govor Gračišća svrstava se u "pazinsko-žminjski dijalekt", na kojem su svoje pjesme ispjevali Zvane Črnja i Josip Klarić.

Autorica je analizirala govor Gračišća na svim jezičnim razinama, a u sedmom poglavlju donosi bogat pojmovni rječnik, koji bismo mogli nazvati "Gračaški rječnik", budući da su u njemu izneseni leksemi koji su karakteristični za ovaj dijalekt. U rječniku je zastupljen priličan broj romanizama, talijanizama i arhaizama, koji se, kako kaže autorica, polako gube u govoru mlađe generacije.

Izdanje broji 256 stranica, a upotpunjeno je fotografijama spomenika bogate graditeljske baštine Gračišća te neobjavljenim pjesmama Josipa Klarića, autoričina oca, napisanih upravo na gračaškom govoru.

Ova je studija važna jer ostaje trajno svjedočanstvo o govoru i običajima Gračišća, o njenim ljudima koje su *Mat i*

GOVOR GRAČIŠĆA

maticahrvatska
ogranakpazin

tac vajk vadili za cas i postienje, o Gračišću u koje su uvijek Prihajevali ljudi ot sakudar i o želji i ljubavi prema našem jeziku, našoj kulturi jer *More pasat anke stuo liet ma mi našo užanco nećemo pozabit.*

Uzrečice Gračišćana:

Dela je bilo puno a soldi malo.

Saka kuća ima svuoga gospodara.

Puna mi je bareta sega.

Se žienske so liepe.

Sakakovi ljudi žive na tien sviete.

Nemuoj pot drugin jamo kopat, aš ćeš sam va njo pas.

Trieba puoć napret.

Rekla san mu stuo put, ma je bilo pres koristi.

Kad bi se moglo vrime tornat, puno tega bimo gambijali.

Saki dan je novi.

Alvijana Klarić

GODINA NEOSTVARENIH NADANJA

MARIO SOŠIĆ

Na početku prošle godine najavio sam 2012. kao godinu nade i velikih očekivanja. To sam povezao s dolaskom na vlast u Hrvatskoj nove ljevo-liberalne vlade koja je obećavala sigurne promjene nabolje u gospodarstvu, društvu i politici. Za ta je obećanja dobila na izborima većinsku biračku potporu i parlamentarnu većinu. No, već se od samog početka moglo vidjeti kako ta "nova politika" zapravo i nema pravog programa razvoja Hrvatske. Sva se "kreativna energija" usmjerila na čišćenje "starih HDZ-ovih" kadrova, na svim razinama i područjima djelovanja, i na instaliranje novih, pretežito nestručnih i nekompetentnih, ali zato ideološki veoma zagriženih i revolucionarnih podobnika. Taj promašeni i beskorisni model u načinu vladanja ubrzao su potvrđili mnogi negativni pokazatelji na gospodarskom i društvenom planu razvoja. Iako se realno nije moglo očekivati brzi rast gospodarstva, investicija, zaposlenosti i standarda, zbog mnogih vanjskih negativnih utjecaja svjetske krize i domaćih promašaja, ipak se ni u najgorem scenariju nije moglo očekivati da će se ta "nova politika" uspjeti u samo godinu dana posvaditi s gotovo svim relevantnim slojevima hrvatskog društva: s poslodavcima, sa sindikatima, s braniteljskom populacijom, s akademskom zajednicom, s Crkvom. Zašto je do toga došlo? Ponajviše je došlo stoga što si je lijeva Kukuriku koalicija zamislila kako se, u nedostatku pozitivnih gospodarskih rezultata svoje politike, može popularnost stjecati i dizati na jednoumnoj ideološkoj borbi, potpomognutoj režimskim medijima, protiv hrvatsko-nacionalnih i katoličko-tradicionalnih vrijednosti hrvatskog društva. Ta mi se njihova procjena i borba čine posve krivima, i neće im donijeti uspjeh. To su, naime, vrijednosti, ma koliko god one bile mnogima neprihvatljive, na kojima je ostvarena i obranjena demokratska i neovisna hrvatska država. Koliko god da su te vrijednosti danas "mekše" nego što su to bile u vrijeme sloma komunizma i stvaranja države, one su ipak daleko ukorjenjenije u hrvatskom društvu nego što su to novonuđene, takozvane liberalne,

vrijednosti koje zapravo po mnogočemu i nisu nove, već po sebi samima i po svojim nositeljima nose snažan zadah bezbožnog i anacionalnog komunizma.

Suprotno naznačenim negativnim tendencijama dogodio se našoj zemlji i narodu i jedan pozitivan, veselo i oslobođajući događaj, a to je konačna oslobođajuća haška presuda kojom su odbijene sve laži i neistine "natovarene" Hrvatskoj, izvana i iznutra, njenu ratnom vodstvu i njezinim generalima.

Koliko god da smo se kao patrioci i pošteni građani veselili toj presudi, na duši nam je ipak ostala neizbrisiva gorčina proizašla iz činjenice da nas se htjelo kao narod povjesno nepravedno poniziti i prevariti, i da su se toj službi i tom sluganstvu priključili premnogi hrvatski dužnosnici, političari, intelektualci, mediji i izmanipulirani pojedinci.

Krajem su godine, slijedom popisa iz 2011. godine, objavljeni i podaci o nacionalnom sastavu stanovništva u Hrvatskoj. Uz mnoge negativne trendove, kao što je pad ukupnog broja stanovništva, smanjenje novorođenih, prosječno starenje, itd., pokazane su i neke pozitivne tendencije. Tu se mora prvenstveno naznačiti pozitivan trend visoke hrvatske nacionalne homogenizacije. Očekivano, opstankom i razvojem hrvatske države dolazi do prirodne identifikacije s hrvatskom političkom nacijom i onih njezinih stanovnika koji imaju, u neposrednoj i daljoj prošlosti, neke drugačije etničke korijene. Ta je pojavnost izrazito moderan i pozitivan fenomen koji u bitnome smanjuje razinu mogućih društvenih sukoba po različnoj etničkoj, kulturnoj ili političkoj osnovi u Hrvatskoj.

Ovakva se pozitivna tendencija nije međutim dogodila jedino u - Istri.

Kako nam pokazuju rezultati, u našoj je županiji došlo do porasta broja onih stanovnika koji se odriču nacionalne pripadnosti, a regionalno se izjašnjavaju kao Istrijani. Takvih se nabrojalo 25.203 ili 12% ukupnog stanovništva. Ta je politika, naravno, štetila poglavito istarskim Hr-

vatima, čiji je broj opao za oko 3 postotna poena, pa nas danas u Istri ima oko 69%. Materinskim hrvatskim jezikom govori, po izjašnjenju, 86% Istrana. Zdravorazumsko je pitanje: kome je u interesu da Hrvata u Istri bude manje nego što ih stvarno ima? Koristi li to uopće nekome ili nečemu?

O fenomenu istrijanstva dosta se proučavalo i pisalo u znanstvenoj i neznanstvenoj literaturi posljednjih dvadesetak godina. Nakon usporedbe njihova broja s triju zadnjih popisa (1991. - 37.000; 2001. - 8.800; 2011. - 25.000) jednostavno je empirijski vidljivo da tu nije riječ ni o kakvom etničkom, nadetničkom ili subnacionalnom fenomenu već da je tu riječ o čistom političkom konstruktu. Njegova temeljna odrednica (patopsihološka i protestno-politička) u odnosu na ostale nacionalne identitete jest ta da ne znaju što su, ali znaju da ne žele biti Hrvati. U glavnoj svojoj odrednici to je antihrvatski konstrukt. Kao takav, pokazala je i ovaj put prije popisa pokrenuta politička promidžbena akcija IDS-a (jake ustavne upitnosti jer se političkim diktatom svemoćne vlasti utjecalo na slobodnu volju građana), on je podložan ciljanoj manipulaciji i šteti nacionalno-identitetskoj stabilizaciji Istre.

Protekla je godina bila u crkvenom pogledu, kad je riječ o mnogim duhovnim kretanjima, na tragu već postignutog procesa duhovne i vjerske obnove i na tragu snažnije laičke prezentacije u Crkvi i u društvu. Lijepi su primjeri za to proslavljena Dobrilina jubileja i veličanstveni humanitarni koncert "Volim Istru" održan u Poreču.

Neke prošlogodišnje promjene u samoj strukturi Biskupije obavljene su vjerujući i nadajući se da će to u perspektivi, neovisno o pojedincima, rezultirati na dobro vjerničkog naroda, istarskog klera i naše biskupije.

U tome će nas sigurno poduprijeti i sveti lik blaženog Miroslava Bulešića kojega ćemo ove godine na poseban način čestiti i, nadam se, u njega se ugledati!

Nove generacije za nove knjižne oblike

UREDILA: ORIJANA PAUS

Na natječaj je stiglo sedam radova, brojčano manje nego prijašnjih godina, ali su svojom kvalitetom svi bili iznad srednjoškolske razine.

Tijekom ove jeseni uredništvo Istrapedije, istarske webne enciklopedije, raspisalo natječaj za učenike 3. i 4. razreda srednjih škola Istarske županije. Ovo je treći takav natječaj, a ovogodišnja je tema bila u svezi s 200. obljetnicom rođenja biskupa Jurja Dobrile i 100. obljetnicom skladanja istarske himne *Krasna zemlja*. Učenici su trebali odabrati neku osobu, događaj ili nešto što je na neki način povezano s razdobljem života i stvaranja biskupa Dobrile ili Matka Brajše Rašana, od 1812. do 1834.

Tema je trebala biti obrađena formirajući enciklopedijsku natuknicu i, naravno, nije smjela već postojati na stranicama Istrapedije.

Na natječaj je stiglo sedam radova, brojčano manje nego prijašnjih godina, ali su svojom kvalitetom svi bili iznad srednjoškolske razine, kako je naglasila urednica Istrapedije. Povjerenstvo u sastavu Mihovil Dabo, sveučilišni profesor, Filip Zoričić, prof. u Gimnaziji Pula, Ivan Žagar, prof. u Srednjoj školi Mate Balote u

Poreču te Slavica Tobok Kandić, urednica Istrapedije, donijeli su odluku:

3. mjesto Rea Radin, SS Mate Blažine iz Labina, za rad *Josip Belušić*;

2. mjesto Sanjin Jovanović, SŠ Mate Balote iz Poreča, za rad o *Istarskoj sabornici*;

1. mjesto Matej Percan, Pazinski kolegij-klasična gimnazija, za rad pod nazivom *Mate Mužina*.

Ostala mjesta osvojili su. Sara Žerić (Gimnazija Pula), Benjamin Sadrić (SS Mate Balote, Poreč), Tajana Kelaya (Pazinski kolegij) i Lucian Mrzlić (SŠ Mate Blažine, Labin).

Učenici su i bogato nagrađeni: tablet za prvo mjesto, za drugo mjesto *Istarska enciklopedija*, a za treće mjesto knjiga *Crkva u Istri*. No, i ostali su učenici nagrađeni.

Nagrade su učenicima uručili generalni vikar Porečke i Pulsko biskupije mons. Vili Grbac, županijski pročelnik za kulturu prof. Vladimir Torbica te urednica Istrapedije Slavica Tobok Kandić.

Donosimo tekstove pazinskih klasičara.

Mužina, Mate

Mužina, Mate (lat. Musina, Matthaeus), (Mužini kraj Žminja, 1801. – 1878.), svećenik, rodoljub i kulturnopolitički djelatnik. Dugogodišnji župnik u Vranji ispod Učke, od 1863. do 1867. god. župnik u Zarečju.

Mate Mužina zauzimao se da Pazin postane kulturno središte istarskih Hrvata. S tom je namjerom u ime istarskih svećenika

(30. XI. 1857.) pisao tršćansko-koparskom biskupu Bartulu Legatu pismo u kojem je obrazio važnost osnivanja sjemeništa u Pazinu, a ne u Kopru, kako je bilo planirano. Za Mužinu je Pazin bio prikladniji jer se tu, uz njemački i talijanski jezik, učio i ilirski ili hrvatski jezik; uz to, geografski je položaj Pazina tomu odgovarao dok je Kopar za većinu budućih sjemeništaraca bio stvarno i psihološki daleko. Na to je pismo biskup Legat odgovorio kako će sve poduzeti da se uvaže želje istarskih svećenika. Nakon što je Mužina pročitao Biskupov odgovor, svećenici koji su bili prisutni na jednom prijateljskom sastanku (24. VII. 1858.) odlučili su darovati svaki po 1000 forinti (za to vrijeme pozamašnu svotu) za novo sjemenište u Pazinu. Mužina se dopisivao i s Ivanom Kukuljevićem te mu slao glagoljske natpise i stare listine koje je sakupljao. O arheološkim i povijesnim pitanjima surađivao je s Carлом De Franceschijem i Pietrom Kandlerom. Kandleru je također poslao latinični kameni natpis koji je potom Kandler proučio i pomoću njega analizirao povijest sjeveroistočne Istre – mjesač otkud je taj arheološki nalaz potjecao (područje župe Vranja). O tome nam svjedoči Kandlerovo pismo "Al molto reverendo Signore Don Matteo Musina, parroco di Vragna", objavljeno u listu L'Istria (I, 3, 10. 2. 1846.). (Matej Percan)

Marčelja, Josip Jakov

Marčelja, Josip Jakov (8. 7. 1812. – 15. 1. 1874.) svećenik, narodni preporoditelj i

Žive jaslice u Momjanu

MOMJAN: U subotu 5. 1. 2013., dan prije svetkovine Bogojavljenja, kao priprema da se proslava objavljenja Isusa Krista svim narodima uprisutni u srcima vjernika, župa Momjan u suradnji s Mjesnim odborom Momjan i Zajednicom Talijana u Momjanu organizirala je žive jaslice koje su bile prilagođene i namijenjene djeci. Uprizorenje Betlehema, gdje nam se prikazao Spasitelj u malom djetešcu, navještaj Andela pastirima da se rodilo Svetlo koje će rasvijetliti tmine svijeta i poklon triju mudraca koji su došli iz dalekog Istoka prznati Isusa Krista za kralja svemira, odvijalo se ispred župne crkve sv. Martina u Momjanu. Nakon vanjskog prikaza božićnog događaja u tri scene: Andelov navještaj radosne vijesti pastirima ispred župne crkve, dolazak triju mudraca i njihov razgovor s kraljem Herodom ispred zvonika, i poklon pastira i triju mudraca ispred djeteta Isusa u štalici (smještena ispred župne kuće), djeca su se zajedno s trima mudracima uputila u župnu crkvu gdje su imala mogućnost postavljati pitanja trima mudracima. Nakon dijaloga djeca dječjeg zbora talijanske zajednice otpjevala su mudracima nekoliko božićnih pjesma kao znak dobrodošlice, a na kraju su mudraci uručili djeci paketiće slatkiša. Uz lijepo vrijeme ovaj je događaj bio stvarno uprisutnjene radosti za djecu, roditelje i sve one koji su sudjelovali u prikazu živih jaslica.

glazbenik rođen je u Marčeljima, kapelanići sv. Mateja (župa Kastav). Osnovnu je školu polazio u Kastvu, gimnaziju u Rijeci, Zadru i Gorici, a bogosloviju također u Gorici. Za svećenika je zaređen 1838. godine. Službu kapelana obavljao je u Voloskom, od 1839. do 1841., zatim u Lanišću i Buzetu do 1845. Na vlastitu zamolbu imenovan je župnikom u Lanišću 17. rujna 1845. i ovu službu obavljao do kraja života. Brinuo se za život svojih župljana, a vodio je i gradnju župnog stana, kapelanskoga stana i nove školske zgrade. Izgradnja škole počela je 5. kolovoza 1848. g., a 1851. škola već prima prve učenike te postaje kolijevka pismenosti i širenja ideje ilirizma na području Istre. Marčelja je poznavao više jezika te se bavio i pjesništvom. Njegova najpoznatija nabožna pjesma jest "Pozdravljenia Marijo", a pjevana je i 24. kolovoza 1947. prilikom podjele sakramenta svete potvrde u Lanišću kada je mučki ubijen svećenik Miroslav Bulešić. Pjesma se i danas često izvodi u Lanišću. Neke su mu pjesme tiskane u opatijskom "Narodnom listu" od 1. lipnja 1904.

Jakov Marčelja zauzimao se za svoj narod i visoke moralne vrijednosti te je bio pravi duhovni autoritet. Bio je rodoljub pa je poučavanjem pučanstva budio nacionalnu svijest u počecima hrvatskog narodnog preporoda u Istri. Godine 2012. u Lanišću je obilježena 200. obljetnica rođenja Jakova Marčelje te je tom prilikom otkrivena spomen-ploča u njegovu čast. (Tajana Kelava)

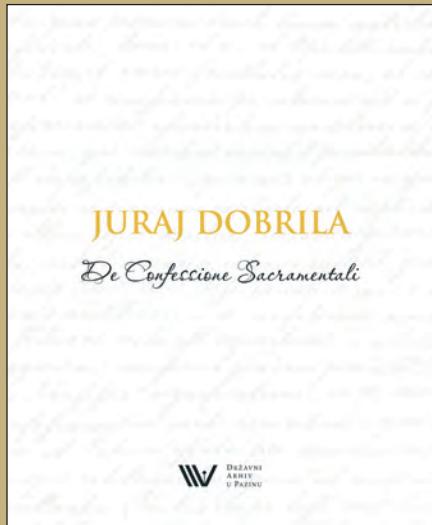
Svečano predstavljena Dobrilina disertacija

ŽELJKO MRAK

PAZIN: Državni arhiv u Pazinu 2012. godine izdao je Dobrilinu doktorsku disertaciju u prijepisu i u prijevodu s latinskog jezika. Glavni i odgovorni urednik ovog vrijednog izdanja jest dr. sc. Elvis Orbanić, ravnatelj Državnog arhiva u Pazinu, a urednički odbor čine mr. sc. Ilija Jakovljević, Markus Leideck, Karmen Markezić, mr. sc. Mladen Juvenal Milohanić, dr. sc. Alojz Štoković, dr. sc. Stipan Trogrlić.

Kao javna ustanova u kulturi kojoj je primarni zadatak skrbiti o arhivskoj baštini Istarske županije, a u čijem je djelatnom dosegu i objavljivanje važnijih povijesnih vreda, prihvatali smo se obvezu izdavanja Dobriline doktorske radnje u prijepisu i prijevodu s latinskog predloška. Izvornik se čuva u Knjižnici katoličke i evangeličke teologije u Beču, a dopuštenjem sveučilišnih bečkih vlasti na ovome ga mjestu donosimo i u faksimilu. Uz navedeno, objavljujemo uvodne studije koje imaju za cilj teološki kontekstualizirati ovu disertaciju, kao i pružiti uvid u cjelokupno javno djelovanje Jurja Dobrile.

Ovom publikacijom Državni arhiv u Pazinu želi dati još jedan obol obilježavanju višestrukih obljetnica Jurja Dobrile: rođenja (1812.), doktoriranja (1842.) i smrti (1882.); čovjeka čije je javno djelovanje, dugo 40-ak godina, navlastito pridonijelo razvoju kva-

litete i ne samo kulturnog obzora naroda ovog najvećeg hrvatskog poluotoka, rekao je u predgovoru knjige u ime izdavača Elvis Orbanić.

Uz čestitke prevoditelju, izdavaču i svima koji su povodom 200. obljetnice rođenja biskupa dr. Jurja Dobrile uložili truda da se u originalu i u hrvatskom prijevodu izda Dobrilina doktorska radnja, biskup Ivan Milovan u Uvodu knjige (Biskupova riječ) rekao je i sljedeće:

Današnjim poznavateljima Dobrilina pastirskog, prosvjetiteljskog, karitativnog i političkog djelovanja, svakako može biti vrlo zanimljiv – upravo za što bolje poznавanje njegove osobe – i ovaj "susret" s mladim Dobrilm kao teologom, koji na temelju djela crkvenih otaca iznosi, obrazlaže i branii katolički nauk o sakramentu isповijedi. Rektor Augustineum napisao je u konceptu svjedodžbe da je student Juraj Dobrila u "...inauguralnoj disertaciji, najvećom marljivošću i točnim prepoznavanjem kršćanskih starina, pravilno dokazivao citate svetih otaca o sakramentu sv. isповijedi. Nakon ovoga s lakoćom je održao raspravu (disputaciju) na Sveučilištu, popraćenu oduševljenjem, nakon čega mu je uručena

čast doktora teologije kao nagrada za njebove velike napore".

Katolički nauk o sakramentu isповijedi – pokore – pomirenja (danas se upotrebljavaju sva tri naziva sakramenta, upravo da se istaknu njegovi različiti vidovi), u ovom vremenu poslije patrističkog, liturgijskog i biblijskog pokreta novijih dana te nakon II. vatikanskog sabora, sigurno ima mnoge, nove naglaske, posebno se to odnosi na danas isticani eklezijalni vid tog sakramenta. Drago nam je ipak imati sada pred sobom doktorsku disertaciju mladog teologa Jurja Dobrile: ona je, s jedne strane, dokument vremena – teološkog promišljanja sredine 19. st., no, s druge strane, donosi, kao stalan katolički nauk o sakramentu pokore, i veliko bogatstvo patrističkih tekstova koji se odnose na taj sakrament.

**DVJESTO GODINA OD
ROĐENJA BISKUPA JURJA
DOBRIJE (1812. – 2012.)
BILA JE IZUZETNA
PRILIKA DA UPOZNAMO,
PREMA MIŠLJENJU
MNOGIH POVJESNIČARA,
NAJZNAČAJNIJEG
BISKUPA, POLITIČARA,
PROSVJETITELJA I
HRVATSKOG RODOLJUBA
19. STOLJEĆA.**

Disertacija Jurja Dobrile »De confessione sacramentali« 4. prosinca 2012. predstavljena je na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. O knjizi su govorili Mate Križman, Marko Medved, Elvis Orbanić i Nevio Šetić. Svečano predstavljanje disertacije u Pazinu održano je 7. prosinca 2012. u prostorima Državnog arhiva u Pazinu gdje su kao predstavljaci

prigodnu riječ o ovom važnom djelu izrekli Marino Manin, Marko Medved, Mihovil Dabo i Elvis Orbanić. Predstavljanje je zaključeno otvaranjem izložbe "Juraj Dobrila 1812. - 1882." Dobrilina je godina tim činom, što se tiče znanstvene

nih stručnih skupova, izložbi, zavičajnog kviza posvećenog Dobrili, kulturno glazbenih programa i objavljene Disertacije, zaključena na najbolji mogući način.

Dvjesto godina od rođenja biskupa Jurja Dobrile (1812. – 2012.) bila je izuzetna prilika da upoznamo, prema mišljenju mnogih povjesničara, najznačajnijeg biskupa, političara, prosvjetitelja i hrvatskog rođoljuba 19. stoljeća.

Biskup Juraj Dobrila prvi je i najznačajniji hrvatski istarski preporoditelj koji je svojem istarskom napačenom i tada nepismenom puku darovao cijeli svoj život kako bi ga vjerski i nacionalno uzdigao te učinio ravnopravnim drugim narodima. Na ovim stranicama, u rubrici Hrvatska Istra, u idućim brojevima nastavljamo predstavljanje i drugih vrijednih narodnih preporoditelja kojima dugujemo zahvalnost za ono što danas baštimo, katoličku vjeru i hrvatski identitet. Spomenut ćemo najznačajnije: Matko Brajša, Ivan Cukon, Ivo Glavina, Antun Kalac, Luka Kirac, Eugen Kumičić, Šime Kurelić, Matko Luginja, Matko Mandić, Fran Matejčić, Ivan Rendić, Josip Ribarić, Vjekoslav Spinčić, Vinko Šepić, Dinko Trinajstić, Božo Milanović, Antun Hek i mnogi drugi.

in alio loco: et cunctis in carnificinam, quae miseras horret et tensas intemperias.
Allameas in ecclesiis lib. de caplio. Isabyle. scribit: "Oculata in illam confessio
nem, quae numeris usus est, et ex scriptura probari non possit, est
semper voluntate voluntatis, immo et necessariam, nequidam eam volle sublatam,
cum afflictio conscientia unicum sit comedendum." — Joannes Calcius
Institution. lib. III. cap. 4. in Misericordia, quae franki auctoritate condiderat, con-
fessionem, de qua loquuntur, jure est dicimus, cuius plenum antiquissi-
mum est usum palmarum, ut quem facile evincere possumus olem supe-
rumerum." Ut in alio loco ejusdem libri: "Nichil mirum, ut auxiliariis
istam confessionem, cum adeo pestilentem habet nominibus ecclesie no-
xiem clamamus ad sublatam et ecclesia eiusum. Quodsi per eam res est
inde differens, quando lamen nulli usui est vel fructui, sed autem impue-
tationibus, sanctilogiis et erroribus causam dicit, quis non peccatus ab omnibus
insecat." Hunc audiendem calumniam nulli nisi summi ingenii, inter ipsos
catholicos mendacii arguent, dum confessionis culturam fructus impue-
tationibus. Sicut mihi adhuc unum documentum dicendum, quod deponit. Et contra
Westphalum fol. 151, ex quo simile perspicuum est, quibus modis uti non
erubuerint Reformatores, ut doctrinam catholicam risu et contumeliam expo-
nerent, rudesque in parlare suas perturbarent; dicit auctor Calcius inope-
re citato: "Confessionem et catholicismus trivulam et proficiens antichies-
tici homines lacunam originem tuam habere, et ab ipso diatolo inventam
est in ecclesiam." — Eadem habendum nobis est alludatio cum Pse-
terianis, quae fuit ap. in illo. Tunc et quidem omni tempore inter eos
malitioris iudicium, nisi qui deliquerunt rebus sublatam usum,
et pro suis restitutis non sola emiserunt, nullo tamet successu claram
est major eorum pars confessionem videt, et eam ab Innocentio III. in con-
cilio Lateranensi W., — et qui ex illis aquiores vidori volent, a Leone M.
in ecclesiam invocant et preciplam suisperficiem prospicuant. Prodigia pro-
cenitus diffractio nimis summa est: Num Confessio, quam sacramentalement
appellamus, in ecclesia catholica semper viguerit, et a Christo Be-
mino sit instituta de necessaria processu divino? — Confessio et
sacramentalis et divinitatis est institutum et iure divino necessariam,

Betlehemsko svjetlo u pulskoj katedrali

Članovi Izviđačkog odreda Istra donijeli na početak polnoće Betlehemsko svjetlo u pulsku pravostolnicu. Misno slavlje predvodio je generalni vikar Porečke i Pulsko biskupije i katedralni župnik mons. Vilim Grbac, u susavlju sa katedralnim kapelanom vlč. Aleksandrom Vujsićem.

Treći biskup Hrvat u Istri

✉ STANKO JOSIP ŠKUNCA

Biskup Antun Bogetic

Mons. Antun Bogetic, generalni vikar biskupa Nežića, vjerojatno je htio izbjegći da ga naslijedi na biskupskoj katedri pa je 1980. odlučio poći u misije, što mu je, inače, bila želja od mладости. Biskup ga je poslao u Rim da pita mišljenje kardinala Oddija, prefekta Kongregacije za kler, u nadi da će ga on odvratiti od tog plana. "Vi ste generalni vikar" – reče mu. "Lako će se naći drugi" – odgovori mu. I nuncij mons. Cecchini kad se s Bogeticem našao u Opatiji odvraćao ga je od odlaska u misije. Nije odustao ni na njegovu umiljatu riječ: "Ostanite, nešto vam spremamo." Sastavim vjerojatno radilo se o biskupskoj časti. Na njegovo ustrajanje da ide u misije pozitivno je odgovorilo i Prezbiterstvo vijeće 20. travnja 1980., tj. da može poći u Južnu Ameriku. I pošao je u 58. godini života, ali, kao i Jona prorok, nije mogao pobjeći od namijenjene mu zadaće. Odsutnost iz vlastite biskupije pomoći će mu da još više sazri za odgovornu službu u Crkvi. Premda je dvoumio hoće li prihvati biskupsku ponudu, na kraju je ipak "teška srca i iz poslušnosti" pristao.

Treći biskup Hrvat u Istri, mons. Bogetic rodio se 23. IV. 1922. u Premanturi od majke Jage i oca Luke. Iako, uz sestru Slavicu, jedinac, odlučio se za svećenički poziv i pošao u koparsko sjemenište, gdje je bilo zabranjeno govoriti hrvatski. Jedan od odgojitelja bio mu je i svete uspomene sluga Božji vlač. Marcello Labor, obraćeni Židov i liječnik. Kad se pročulo da Anton ide u sjemenište, vršnjaci su mu se rugali, a on im je da se obrani uzvratio: "Ma forši ču biti biskup." Filozofsko-teološki studij započeo je u Rimu, ali kad je 1942. došao u posjet majci na umoru, više se nije mogao vratiti, nego je, u teškim ratnim godinama nastavio teologiju u Gorici te 1946. slavio mladu misu u rođnoj Premanturi. Revno je službovao u teškim poratnim godinama

u župama Skitači i Labinu pa ga je biskup Nežić, jer se dosta razbolio, nakon oporavka uzeo sebi za tajnika u Pazin, a usto i za duhovnika u sjemeništu. Kad je pomažući pazinskom župniku djeci prikazivao dijapositive (filmine) vjerskog sadržaja, Udba ga je optužila za kršenje zakona o tisku, «raspačavajući» uvozni promidžbeni materijal, tj. *sjene na zidu*, te je u Puli osuđen da plati kaznu, no na kraju je nakon žalbe ipak oslobođen optužbe. Više je godina bio generalni vikar biskupa Nežića (1967. – 1980.). Imenovanje za porečko-pulskog biskupa zateklo ga je u misiji Chaco u Argentini. Nakon povratka iz misija zaređen je 28. travnja 1984. za biskupa i uzeo sebi za geslo "U tebe se, Gospodine, uzdam". Zaredili su ga kardinal Kuharić i nadbiskup Pavlišić, uz asistenciju još 14 biskupa. God. 1985. doživio je tešku prometnu nesreću u autu i dosta narušio svoje zdрављje. Biskup Bogetic umirovljen je 10. siječnja 1998. a naslijedio ga je mons. Ivan Milovan. Po umirovljenju, god. 1998., osjećajući još uvijek misijski žar, odlazi na Tajwan za duhovnika sjemeništa «Redemptoris Mater». Od tamo se vratio pritisnut godinama. U 14 nepunih godina biskupske službe, osim revnog i svetačkog obavljanja svoje biskupske karizme, ostvario je više zacrtanih projekata, koje ćemo ukratko opisati.

Nova biskupska rezidencija u Poreču

Kompleks Eufrazijeve bazilike sa starom biskupskom kurijom u Poreču bez sumnje je najstarije sačuvano crkveno zdanje s kontinuiranom uporabom na hrvatskom

prostoru. U periodu nakon II. svjetskog rata stari episkopij je još više propadao pa se dolaskom hrvatske države odlučilo pristupiti njegovoj obnovi. Pored stare biskupije nalazile su se ruševine crkvene zgrade u kojoj je u doba Italije bio dječji vrtić. Prema prvoj zamisli ova se zgrada planirala obnoviti za muzej crkvenih umjetnina i biskupijski arhiv. Ubrzo se shvatilo da je bolje sve obnoviti, tj. stari episkopij iz VI. st., koji je uvršten u popis svjetske baštine UNESCO, nakon obnove pretvoriti u stalnu crkvenu izložbu crkvenih umjetnina, a na mjestu starog vrtića iz temelja izgraditi novu biskupsku rezidenciju. Dana 1. veljače 1992. postavljen je temeljni kamen, i u roku 8 mjeseci, 23. listopada iste godine zgrada je bila gotova, blagoslovljena i predana svojoj svrsi. Bila je to svečanost uz nazočnost četiriju biskupa, predstavnika vlasti i drugih uglednih gostiju. Zdanje je po nacrtu arhitekta Eligija Legovića na 1166,60 m² izgradilo zagrebačko poduzeće "Novogradnja". Tako je stara biskupija sa znamenitim konfirmatorijem bila spremna i određena za restauraciju i obnovu u vidu muzejskog prostora.

Dolazak pavilina u Sveti Petar u Šumi

Austrijski je car Josip II. 1786. na području Carstva, uz druge redovnike, ukinuo i pavline, koji su se ipak održali u Poljskoj. U Istri je bilo pet-šest samostana pavilina, od kojih je najznačajniji onaj u Sv. Petru u Šumi, što ga je početkom XVII. st. obnovio pavlinski general i kasniji zagrebački biskup Šime Bratulić. Monumentalno sa-

mostansko zdanje, nakon ukinuća Reda, bilo je prešlo u privatno vlasništvo i stalno propadalo, dok se crkva, kao župna, uglavnom održavala. Nakon II. svjetskog rata razmišljalo se o povratku pavilina iz Poljske. Dolaskom hrvatske države ta je misao snažnije zaživjela i konačno se 1993. i ostvarila, kad su iz Czestochowе stigla tri pavilina sa svojim generalom o. Janom Nalaskowskim. S njima je 7. srpnja iste godine sklopljen ugovor po kome se zajednici pavilina daje na trajno korištenje župna kuća s vrtom, crkva i samostan. Od strane Biskupije ugovor je potpisao biskup Bogetic koji im na upravljanje daje i župu sv. Petra s nadom da "ovaj samostan bude oaza mira, sabranosti, molitve i duhovnog života". U vrijeme kada Biskupija ionako oskudijeva s klerom, ovaj se korak pokazao veoma razumnim i duhovno korisnim. Braća pavlini zaista se puno trude da župu duhovno obnove.

Pazinski kolegij-klasična gimnazija

Zgrada pazinskog sjemeništa zjapila je od 1979. prazna i služila je tek za povremene svećeničke susrete. Od 1991. do 1994. u njoj su našli utočište sjemeništarci iz Zadra, koji su se u vrijeme Domovinskog rata našli na meti srpskih pobunjenika. Dolaskom hrvatske države i demokratske vlasti, budući da je zgrada bila ispraznjena, razmišljalo se kako joj dati primjereniji sadržaj. Iskrsla su tri mišljenja: 1. Kako su odgovorni Neokatekumenskog puta upravo tada planirali u Istri osnovati misijsko sjemenište «Redemptoris Mater», Biskup i još neki držali su da je najbolje da zgrada i dalje služi za odgoj svećeničkog pomlatka koji će koristiti Biskupiji i Crkvi uopće. 2. Budući da je zgrada od početka imala namjenu odgoja katoličke inteligencije, većina je držala da se u njoj otvori kolegij i klasična gimnazija za katoličku formaciju mlađeži. Tu su se odvijale jalove rasprave o tome što je važnije za obnovu Crkve: dobar kler ili kršćanska obitelj («kokoš ili jaje»). 3. Bilo je i mišljenja da zgrada bude muzej istarskih crkvenih starina. Kad je svećenicima dano na glasovanje, pobijedila je ideja (74%) da se u zgradi osnuje kolegij i klasična gimnazija. Biskup je poštovao mišljenje većine te se pristupilo realizaciji odluke u kojoj je glavnou ulogu imao mons. Antun Hek. Slijedile su zamašne pripreme da se zgrada osposobi za svoju namjenu i konačno svečano otvori 25. rujna 1993. u nazočnosti uglednih gostiju: apostolskog nuncija Einaudiјa, krčkog biskupa Bozanića, rječkog nadbiskupa Tamaruta, nadbiskupa Pavlišića u miru, ministrici kulture Vesne Girardi-Jurkić i dr. Vrijeme je pokazalo da je ovo bio dobar potez.

Urednica ukinute emisije HTV-a "Slika Hrvatske" kod kardinala Bozanića

Ukidanje emisije "Slika Hrvatske", koja je zapravo javnu televiziju pokušala spasiti od nedopustive jednoobraznosti, izravni je udar na slobodu govora i na slobodu javnog djelovanja novinara, ističe se u priopćenju Tiskovnog ureda Zagrebačke nadbiskupije.

ZAGREB: U ponедjeljak 7. siječnja u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu urednicu ukinute emisije HTV-a "Slika Hrvatske" Karolinu Vidović Krišto primio je zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. Kardinala Bozanića gđa Vidović Krišto informirala je o svom radu te o emisiji "Slika Hrvatske" i o svemu što je slijedilo nakon emitiranja emisije "Pedofilija kao temelj spolnog odgoja?" Zaključeno je da je ta emisija u aktualnoj raspravi u javnosti o prijepornom

4. modulu Zdravstvenog odgoja udovoljava javnom interesu kako bi se tema sagledala s više strana. Upravo je temeljna zadaća javne televizije omogućiti da u spornim javnim pitanjima dođu do riječi različiti stavovi. Ukipanje emisije "Slika Hrvatske", koja je zapravo javnu televiziju pokušala spasiti od nedopustive jednoobraznosti, izravni je udar na slobodu govora i na slobodu javnog djelovanja novinara, ističe se u priopćenju Tiskovnog ureda Zagrebačke nadbiskupije. U razgovoru je također istaknuta nuda da će u nastalom slučaju prevladati zdrav razum i demokratsko ponašanje. (IKA/L)

STIHOVI IZ POMORSKE PULE

Povodom blagdana svetog Nikole održana glazbeno-poetska večer

PULA: U nedavno otvorenoj pulskoj knjižari Petit, nadomak pulskog prvostolnice, o blagdanu svetog Nikole održana je prigodna glazbeno-poetska večer spisatelja i kantautora Daniela Načinovića. Tijekom večeri pod nazivom "Stihovi iz pomorske Pule" autor je predstavio fragmente iz različitih segmenata svog bogatog poetskog, ali i glazbenog stvaralaštva. Program je započeo trenutkom stihova za dječcu. Načinović je, naime, uz ostalo, autor i mnogih izdanja dječje književnosti u kojima je realizirao tekst i crteže. Autor je u nastavku, svojim stihovima evocirao različite trenutke povijesti tog tritisućeljetnog pomorskog grada, od Argonauta do današnjeg vremena, s posebnim naglaskom na doba Austrougarske Monarhije, kada je Pula bila glavna carsko-kraljevska vojna luka. No, osim stihovima, autor je nazočnima podario i svoj glazbeni performans, pa je tako žiteljima priobalja odao počast i pjesmom "Ljudi od mora" sa svog autorskog nosača zvuka. Izbor radova savršeno je pokazao još jedan element izvrnosti tog svestranog umjetnika – višejezičnost; naime, osim na hrvatskom jeziku, Načinović jednako uspješno

ostvaruje svoja djela na talijanskom i njemačkom jeziku te čakavskom i istrovenetskom dijalektu. Večeri su, uz brojnu "vjernu publiku", koja redovito prati sve nastupe tog autora, nazočili i: biskup u miru mons. Ivan Milovan, rektor pulskog sveučilišta dr. sc. Robert Matijašić, pročelnik županijskog Odjela za kulturu Vladimir Torbica, glazbeni urednici Radija Pule, kolege književnici i mnogi drugi. (G. K.)

Dijabetička retinopatija

 DR. KETJANA MANDIĆ

Šećerna bolest ili dijabetes sistemna je metabolička bolest u čijoj je osnovi, zbog potpunog prestanka ili smanjenog lučenja inzulina od strane gušterače, nemogućnost ili smanjena mogućnost stanica našeg organizma da iskoriste glukozu iz krvi. Usljed toga postoji višak šećera u krvi i manjak u stanicama, gdje je neophodan. Specifičnim biokemijskim procesima dolazi do promjena u svim krvnim žilama u čitavu organizmu čime se mijenja njihova struktura i propustljivost te tako nastaje niz promjena u organizmu: na krvnim žilama, srcu, bubregu, mozgu, živčanom tkivu i u oku, točnije mrežnici oka, otkud naziv *dijabetična retinopatija* (lat. *retina* – mrežnica). Unatoč **suvremenom liječenju, koje je pridonijelo duljem životnom vijeku dijabetičara, često susrećemo multisistemne komplikacije ove bolesti.**

Postoje dvije temeljne vrste šećerne bolesti: tip 1 (većinom nastupa prije 30. godine) i tip 2 (iza 30. godine), koje se razlikuju nizom osobina. Pojavu dijabetične re-

tinopatije nalazimo nešto češće kod tipa 1, nego kod tipa 2 te je ona jedan od najčešćih uzroka sljepote između 20. i 65. godine. Neki su od faktora rizika za razvoj dijabetične retinopatije trajanje dijabetesa (najvažniji faktor), loša regulacija šećerne bolesti, arterijska hipertenzija, povremeno trudnoća, bolest bubrega (nephropatijska) te ostali faktori, kao što su pušenje, pretilos i povisene masnoće u krvi.

Iako nema ranih simptoma dijabetičke retinopatije, pregledom očne pozadine na široke zjenice promjene na oku karakteristične su i lako uočljive. Ne rijetko upravo oftalmolog prvi i posumnja na šećernu bolest, onda kada klinička slika još uvijek nije jasno izražena.

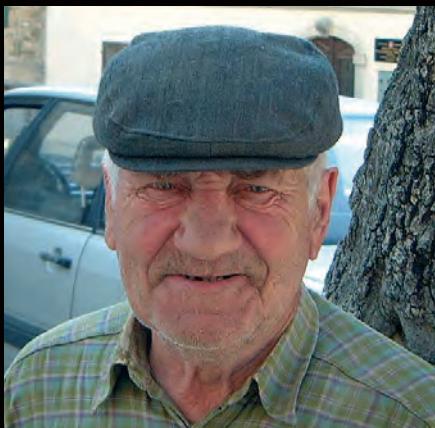
Usljed slabe ishrane mrežnice u oku – ishemije, pokušavajući revaskularizirati neishranjeno područje, proizvode se “endotelni faktori rasta” koji utječu na stvaranje novog, nefunkcionalnog krvnog žilja koje lako puca, dolazi do krvarenja na očnoj pozadini te, u uznapredovaloj fazi, dolazi do stvaranja membrana koje povlače mrežnicu (traktacija) i prijete potpunim

odvajanjem od podloge (ablacija mrežnice). Sve te događaje pacijent doživljava kao slabljenje vida.

Ovisno o progresiji dijabetičke retinopatije, potencijalno može doći do djelomičnog ili potpunog gubitka vida, stoga je bitna prevencija, rano otkrivanje i liječenje. Svi bolesnici koji boluju od šećerne bolesti trebali bi jednom godišnje obaviti pregled kod oftalmologa koji određuje postojanje dijabetičke retinopatije, plan liječenja i nadzor opsegom oštećenja raznim dijagnostičkim metodama (optičkom koherentnom tomografijom – OCT, fluoresceinskom angiografijom – FAG).

Liječenje prvenstveno podrazumijeva sustavni pristup i nadzor nad šećernom bolesti, dok liječenje same dijabetičke retinopatije, ovisno o stadiju bolesti, uključuje fotokoagulaciju argonskim laserom, operativne metode (vitreoretinalnom kirurgijom) i, u novije vrijeme, primjenu lijeka (lijekova koji sprečavaju rast novih krvnih žila ili kortikosteroida) izravno u staklovinu oka – intravitrealno.

U SPOMEN

GOLOGORICA: Dana 14. prosinca 2012. godine pokopan je na mjesnom groblju JOSIP ŠESTAN - PEPI. Pogrebne obrede svećano su obavili domaći župni upravitelj vlc. Ante Stjepanović te pokojnikov unuk mladi svećenik vlc. Josip Peteh. Na sprovodu se okupila mnogobrojna rodbina, susjedi, prijatelji i znanci iz susjednih župa.

JOSIP ŠESTAN - PEPI

Josip je rođen u Gologorici 7. svibnja 1926. godine u drevnoj obiteljskoj kući od oca Josipa Šestana i majke Marije Križmanić. Josip je bio drugo dijete uz stariju sestru Katarinu i mlađu Mariju. Tu je odrastao u pitomoj sredini malog Istarskog gradića, u kršćanskom ozračju, primivši sve Svete sakramente od krštenja od vjenčanja. Školu je pohađao pod Italijom završivši pet razreda osnovne škole. Radio je na seljačkom imanju kao i većina istarskih seljaka, što je u to vrijeme osiguravalo siguran i čestit život. Drugi svjetski rat zatekao ga je još kao maloljetnika te je već sa 17 godina mobiliziran u Talijansku vojsku, a kasnije za vrijeme njemačke okupacije deportiran u Austriju. Barba Pepi i njegova obitelj su preko 30 godina vršili službu zvonara te tako uveliko doprinjeli župnoj zajednici. Najljepše što je ostalo u sjećanju svim župljanima je kampelanje. Barba Pepi se na svaki veliki blagdan popeo na vrh zvonika i kampela u ugodnom ritmu i nezaborav-

noj melodiji koja je svima ostala u trajnom sjećanju. Pepi je bio i domaći svirač i imao urođeni smisao za glazbu. Već kao mladić počeo je svirati harmoniku. S harmonikom triestinom ispraćao je svatove, maškare i mladiće u vojsku.

Josip se vjenčao sa Amalijom Udovićić 31. 5. 1954. godine. U tom braku rodila su se 2 sina i 7 kćeri. Djeca su se počela ženiti i udavati, te stvarati svoje obitelji. Dolazili su unuci i prounuci. Pepi ima 38 unuka i 9 prounuka. Zahvaljujući Božjoj providnosti, jedan je Pepijev unuk postao svećenik - velečasni Josip Peteh. Josip i Amalija su svećano proslavili zlatni pir 2004. godine.

Naš je pokojnik preminuo mirno, kao kršćanin, okrijepljen svetim sakramentima pomirenja i pomazanja, okružen svojima najdražima, koji su ga voljeli i njegovali, osobito sin Darko i nevjesta Franka. Hvala mu za sva dobra koja je u životu učinio. Neka ga za to Gospodin nagradi, a na prospuste nek mu se smiluje. (M. I.)

Normalan vid

Vid kod dijabetičke retinopatije

Zvane: Lipi moj kumpare, me je rad te jopet viti. Fala ti Bože, pasale su i te fešte.

Jože: Smo krešili koju deku i smo debji koji milimetru. Sad nas tu ka jače stegnuti upajs.

Zvane: Jušto tako, kumpare moj. Nastavaju se posna i mršava vrimena...

Jože: Kako vidiš, priživili smo i 'smak svita' ča su ga bile – kako su niki certi tumačili – prorokovale stare civilizacije maje po svojen kalendar. Sva prištrašena je teta Nadalina šapćala spod glasa, da se tega dana ne movi nikamor. Ko jušto mora dojti 'smak svita', najboje ga je dočekati doma, u svojoj hiži i na svojih pošeši...

Zvane: Nič ud tega. Triba nan pojti naprid i zasukati rukave. Vlas prikura prežentivati nove zakone i propise, da nas držidu zbude ne...

Jože: Ne samo zbudene, nego i nervože. A kad si nervož, si jači. Vne, vržmo reći, legalizacije, fiškalizacije, pak vni cirkus oko spolnega odgoja u školi... Da ti se zavrti u moždani...

Zvane: Za svaki slučaj, po vnoj devizi – šegav budi – ja san legalizira svoju štalicu i kokošnjac. Ča je siguro, je siguro. Sad na miru spin, ča se tega tiče.

Jože: A z druge bande, našu su Hrvacku po kreditnoj situaciji vrgli u pozicjon 'škovace'...

Zvane: Dokle u 'kukuriku – kukele' koaliciji kukuriču na suho i se prehtaju kako petehi na pridrašču.

Jože: Se lipo domislin, kad san bija miči, na svejenen pridrašču moga

je samo jedan peteh biti glavni u čapu kokoš. Petešići su se mrež sobon šćofali i prehtali, a samo je jadan bija glavni komandant i dirigent, ki se je prtija na pilašare i svin piskon kukurika.

Zvane: Inšuma, situacija je – kako bi se reklo – brkasta. Čujen na već kraji da čuda njih mora prodavati familijarno zlato iz škrinj... I tako prodaju lipe i drage spomine. Su primorani na to, prije nego pojti na inkamat...

Jože: Samo nedaj Bože da nan kuraj pojde na inkamat!

Zvane: Još nas je i još je vesela i tepline u duši dokle je lipih zgodova i dobrih judi. Jena ud njih su svakako žive jaslice. Z gušton san ubahiža stara mista, Sveti Lovreč i Grašišće, naše istarske Betleme, čutija milinu i draginju ditinstva; stupija se kako su jopet uživili arti uzdavna duperani po naših seli: zapahnuja me je odor domaćega kruha iz krušne peći, na tovari se u ročah i brentah pejala voda, meštrene ruke plele su sprte i košare, na lankuzini se kovalo želizo, maranguni su dila-li drivo i delali svakufoz artikuli, vridne ženske misile su pjukance, šujance, fuže... A nazdravljalo se Božiću i Noven Litu z domaćon rakijon i kuhanin vinon.

Jože: Ben, u ten duhu, kumpare moj, želin ti blagoslovjeno ciло ovo lito!

Zvane: Na svejen mod, i tebi, kumpare!

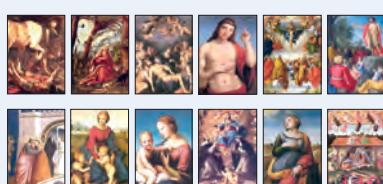
Jeste li nabavili novu Danicu i katolički kalendar?

ISTARSKA DANICA

2013.

KATOLIČKI KALENDAR 2013.

Izdavačka kuća JOSIP TURČINOVIC d.o.o., Pazin,
narudžbe tel. 052/ 624 342

Prodavaonice:

PAZIN, A. Kalca 2, tel. 052/ 621 082

PULA, Danteov trg 1, tel. 052/ 216 498

Ususret korizmenom vremenu...

Sveti grob u Jeruzalemu

Radio Istra

AGRARIA
»BANOVACK«
PAZIN

e-mail: agraria.banovac@pu.t-com.hr
tel. (052) 621 205 • fax (052) 621 152